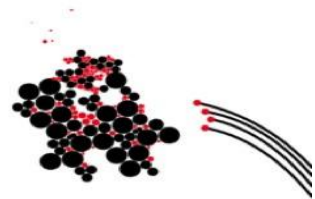

Jeugdcriminaliteit

-

De aanpak van problematische jeugdgroepen

Naam: Nathalie de Vries

Programma: Master of Science Public Administration

Begeleiders:

Dr. Guus Meershoek (Universiteit van Twente)

Dr. Henk van der Kolk (Universiteit van Twente)

Drs. Karen Ottens (RIEC-OOST Nederland)

UNIVERSITY
OF TWENTE.

Samenvatting

Het blijkt dat 75% van de jeugdcriminaliteit in ons land voortkomt vanuit de groep of groepsdynamische processen (Schuyt, 1993). Zo komt in een zelfrapportage-onderzoek onder vijfduizend jongeren naar voren dat jongeren in groepsverband vaak meer en ernstigere delicten plegen (Ferwerda, 2000). De groep lijkt hier een negatieve invloed uit te oefenen. Uit onderzoek blijkt dat er sprake is van een drietal typen problematische jeugdgroepen. Op basis van recente landelijke inventarisaties blijkt dat bijna 75% van de groepen is te kwalificeren als hinderlijk, ruim 20% als overlastgevend en de rest (5%) als crimineel (Beke, Van Wijk & Ferwerda, 2000). De aanpak van problematische jeugdgroepen is van groot belang als het gaat om het terugdringen van criminaliteit.

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen hoe het bestuur in verschillende gemeenten zich organiseert rondom problematische jeugdgroepen. Hiervoor is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: 'In hoeverre verklaren anno 2016 de inrichting van het netwerk en de aard van problematische jeugdgroepen de aanpak van die jeugdgroepen in gemeenten van de eenheid Oost-Nederland' ?

Om een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag is gebruik gemaakt van een vragenlijst van het onderzoeksbureau Andersson Elffers Felix die onder 79 gemeenten in de eenheid Oost-Nederland is afgenomen en de standaardrapportages van 2010-2015 van deze gemeenten. Uit de analyse is gebleken dat wanneer er weinig aan de hand is de netwerkvormen variëren en er lichte vormen van aanpak worden gehanteerd zoals vroegsignalering en preventie. Naarmate de problemen toenemen, bemoeit de burgemeester zich er sterker mee en is er alleen nog sprake van de netwerkvormen netwerkadministratieve organisatie en het leiderorganisatie netwerk. Bij deze zwaardere groepen wordt met name in de grote netwerken het meersporenbeleid ingezet en repressief opgetreden. Dit duidt erop dat de inrichting van het netwerk en de aard van problematische jeugdgroepen in zekere mate de aanpak van die jeugdgroepen verklaren.

Op basis hiervan wordt aanbevolen om meer focus aan te brengen in de aanpak en samenwerking. Het is belangrijk om de burgemeester bij hinderlijke jeugdgroepen nauwer te betrekken, en meer accent te leggen op de aanpak dan kan er intensiever worden samengewerkt. Wanneer er sprake is van een zwaardere soort jeugdgroep is het raadzaam om het netwerk klein te houden, en niet met teveel partners samen te werken. De voorkeur gaat uit om bij zwaardere jeugdgroepen de samenwerking te beperken tot gemeente, politie en justitie. Eventueel vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op de effectiviteit van de aanpak.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Voorwoord	5
Hoofdstuk 1: Inleiding	6
1.1 Achtergrond	6
1.2 Probleemstelling.....	7
1.3 Onderzoeksvragen.....	7
1.4 Leeswijzer	8
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader	9
2.1 Definitie problematische jeugdgroepen	9
2.2 Inrichting van het netwerk	9
2.2.1 Vorm van het netwerk.....	10
2.2.2 Grootte van het netwerk	11
2.3 Soorten aanpak van jeugdgroepen.....	13
Hoofdstuk 3: Methode van onderzoek.....	15
3.1 Inleiding.....	15
3.2 Verzameling gegevens	15
3.3 Selectie onderzoekspopulatie.....	17
3.4 Respons	17
3.5 Betrouwbaarheid data.....	17
Hoofdstuk 4: Resultaten en bevindingen	19
4.1 Hoeveel van de onderzochte gemeenten hebben hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen?	19
4.2 Welke vormen van aanpak worden gehanteerd bij verschillende typen jeugdgroepen?	19
4.3 Hangt de vorm van het netwerk af van het aantal en de typen problematische jeugdgroepen?	20
4.4 Hangt de grootte van het netwerk af van het aantal en de typen problematische jeugdgroepen?	20
4.5 Wordt de vorm van aanpak bepaald door de vorm van het netwerk?	21
4.6 Wordt de vorm van aanpak bepaald door de grootte van het netwerk?	22
4.7 Bevindingen.....	23
Hoofdstuk 5: Conclusie.....	25
5.1 Beantwoording van de deelvragen	25
5.2 Beantwoording van de hoofdvraag	26
Hoofdstuk 6: Aanbevelingen	27

6.1 De praktijk	27
6.2 Verder onderzoek.....	27
6.3 Reflectie.....	27
Summary	29
Referenties	34
Bijlagen.....	36
Enquête aanpak jeugdgroepen Eenheid Oost-Nederland.	36

Voorwoord

In het kader van de studie Bestuurskunde, afstudeerrichting Publieke Veiligheid, ben ik eind november begonnen met afstuderen bij het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Oost Nederland (RIEC ON). Het RIEC ON is een samenwerkingsverband tussen convenantpartners: gemeenten, politie, OM, Belastingdienst, FIOD, Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Douane, Koninklijke Marechaussee. De samenwerking zorgt ervoor dat de georganiseerde criminaliteit efficiënter kan worden aangepakt. Binnen het RIEC ON wordt samengewerkt op de volgende thema's: Mensenhandel en –smokkel, Georganiseerde hennepcultuur, Fraude en misbruik in de vastgoedsector, Witwassen en daaraan gerelateerde vormen van financieel- economische criminaliteit

In de veiligheidsstrategie 2015-2018 staat dat de partners extra willen investeren in het thema Jeugd. Om de aanpak en doelen concreet vorm te geven is er een expertteam Jeugd geformeerd, bestaande uit een vertegenwoordiging van gemeenten uit vijf districten¹, politie, justitie, RIEC en waar nodig andere partners. Onder leiding van een bestuurlijk portefeuillehouder stellen zij een opdracht op en coördineren de uitvoering ervan. Mij is gevraagd om onderzoek te doen naar problematische jeugdgroepen in de vijf districten (eenheid Oost-Nederland). Het onderzoek en de werkzaamheden heb ik met veel plezier uitgevoerd.

Graag wil ik alle leden van het expertteam bedanken voor hun hulp en raad die ik tijdens mijn afstuderen heb gehad. Daarnaast wil ik mijn begeleidster Karen Ottens bedanken voor de begeleiding. Het was erg leuk en leerzaam dat ik naast de afstudeeropdracht de gelegenheid kreeg om enkele keren mee te lopen tijdens werkzaamheden/overleggen. Ook wil ik Ivo van Duijnenveld van het onderzoeksbureau bedanken voor het verstrekken van de gegevens. Verder dank ik de gemeenten uit de vijf districten voor hun bereidheid deel te nemen aan het onderzoek. Zonder de grote bereidheid van deze gemeenten zou het onderzoek dat voor u ligt niet mogelijk zijn geweest. Tot slot wil ik Guus Meershoek en Henk van der Kolk, mijn afstudeerbegeleiders van de Universiteit Twente, bedanken voor hun begeleiding en tips bij het uitvoeren van het onderzoek en het schrijven van de scriptie.

Nathalie de Vries,
Haaksbergen, 30 mei 2016

---

¹ Twente, IJsselland, Noord- en Oost Gelderland, Gelderland- Zuid, Gelderland- Midden

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Achtergrond

Het optrekken in groepen en het verkennen van grenzen behoort tot het normale proces van opgroeien en volwassen worden (Wegwijzer Jeugd & Veiligheid, 2015). Uit onderzoek (Schuyt, 1993) blijkt echter dat 75% van de jeugdcriminaliteit in ons land voortkomt vanuit de groep of groepsdynamische processen. Ook blijkt uit een zelfrapportage-onderzoek onder vijfduizend jongeren dat jongeren in groepsverband vaak meer en ernstigere delicten plegen (Ferwerda, 2000). De groep lijkt hier een negatieve invloed uit te oefenen.

De aanpak van problematische jeugdgroepen is dan ook van groot belang als het gaat om het terugdringen van criminaliteit. Een noodzakelijke voorwaarde voor een goede aanpak van problematische jeugdgroepen is het inzichtelijk maken van de aard, omvang en kenmerken van problematische jeugdgroepen op lokaal niveau. De Nederlandse politie maakte dit tot voor kort inzichtelijk met behulp van de 'shortlistmethodiek'. Op basis van de problemen die de jeugdgroepen veroorzaakten werd een onderscheid gemaakt naar hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen (Oost, 2014). Momenteel maakt de politie een doorontwikkeling door de methodiek 'shortlist' te vervangen naar de 'groepsscan'. Vanwege het feit dat de groepsscan grotendeels geautomatiseerd uitgevoerd wordt in 2016 zal in dit onderzoek de oude methodiek van de 'shortlist' centraal staan.

In de aanpak van problematische jeugdgroepen zijn meerdere partijen betrokken zoals de gemeente, politie, Openbaar Ministerie, het veiligheidshuis en zorgpartijen. Daarvoor is er op zijn minst regie nodig om de activiteiten van deze partijen op elkaar af te stemmen. Partners en Pröpper (2004) definiëren regie als een bijzondere vorm van sturen die gericht is op de afstemming van actoren, hun doelen en handelingen tot een min of meer samenhangend geheel, met het oog op een bepaald resultaat (Partners en Pröpper, 2004, p.13). Bij de aanpak van problematische jeugdgroepen hebben gemeenten de overall regierol. Deze regierol houdt in dat de gemeente verantwoordelijk is voor de aansturing van betrokken partijen in de groepsaanpak. Afzonderlijke taken dienen op elkaar afgestemd en verdeeld te worden en daarbij dient de gemeente duidelijke afspraken te maken met partners over hun verantwoordelijkheden waar zij uiteindelijk op aangesproken kunnen worden (Koningsveld & Langeveld, 2016). Bij de aanpak van criminele jeugdgroepen ligt het zwaartepunt bij opsporing en vervolging. Dit vindt plaats onder regie van het OM. Het OM is belast met de strafrechtelijke vervolging van de individuele jongeren die tot een problematische jeugdgroep behoren en voert de regie over de strafrechtelijke aanpak van criminele jeugdgroepen.

De politie heeft in het kader van de aanpak van problematische jeugdgroepen een signalerende, preventieve, repressieve en adviserende taak (Diependaal, 2007). De jeugd- en wijkagenten vervullen hierbij een belangrijke rol. In een vroeg stadium kunnen jeugd- en wijkagenten problemen herkennen omdat zij geregeld contact hebben met de jeugdgroepen op straat.

Voor een goede invulling hoort een gemeente als regisseur te kunnen schakelen tussen drie niveaus: de netwerkregie, de uitvoeringsregie en de bestuurlijke regie (Ministerie van Veiligheid & Justitie, 2015). Als regisseur coördineert de gemeente dus de aanpak en de samenwerking. Het is afhankelijk van de problematiek en van de coördinator welke partijen deelnemen aan de aanpak. Zo vraagt de aanwezigheid van twee hinderlijke jeugdgroepen in een bepaalde gemeente om een andere aanpak en inrichting van het netwerk dan de aanwezigheid van twee criminele en drie overlastgevende jeugdgroepen.

1.2 Probleemstelling

De aanpak van problematische jeugdgroepen is een complex fenomeen met een grote impact op verschillende niveaus van de samenleving. Dat er een probleem is, is duidelijk. Maar de aanpak hiervan is moeilijk vanwege de problematiek op verschillende leefdomeinen en de diversiteit aan instellingen die zich ermee bezig houden. De aanpak van jeugdgroepen kan worden onderverdeeld naar repressief optreden, vroegsignalering en preventie, hulpverlening en nazorg, meersporenaanpak (Andersson Elffers Felix, 2015). De eerste aanpak houdt in dat gemeenten samen met de veiligheidspartners paal en perk stellen aan overlastgevend of crimineel gedrag van jeugdgroepen. Bij de vroegsignalering en preventie is de inzet erop gericht te voorkomen dat een hinderlijke jeugdgroep uitgroeit tot een overlastgevende of zelfs criminele groep. In de derde aanpak richten gemeenten zich met (veiligheids) partners op het bieden van nieuwe perspectieven aan jongeren (school, werk, structuur) om tot structurele oplossingen te komen. De laatste aanpak heeft betrekking op een combinatie van repressief optreden bij grensoverschrijdend gedrag en het gelijktijdig bieden van nieuwe perspectieven. Voor het onderzoek is het van belang om erachter te komen of er een verband bestaat tussen de jeugdgroep (hinderlijk, overlastgevend, crimineel) en de soort aanpak die wordt gehanteerd voor deze jeugdgroep.

Bij de groepsaanpak van problematische jongeren staan in dit onderzoek onder andere de volgende vragen centraal: Op welke wijze organiseert het bestuur zich rondom de aanpak van jeugdgroepen? Wie stuurt hierin wie aan? En waarom doen ze dat zo? Zoals eerder vermeld heeft de gemeente de regierol binnen de groepsaanpak. De gemeente is in staat om prioriteiten te leggen bij een bepaalde soort jeugdgroep. Maar in hoeverre is de gemeente in staat andere veiligheidspartners bij de aanpak te betrekken? Is dit bijvoorbeeld afhankelijk van wie er binnen de gemeente bestuurlijk eindverantwoordelijk is voor de aanpak van jeugdgroepen? Is dit bijvoorbeeld de burgemeester (bestuurlijk) of de afdeling veiligheid (ambtelijk)?

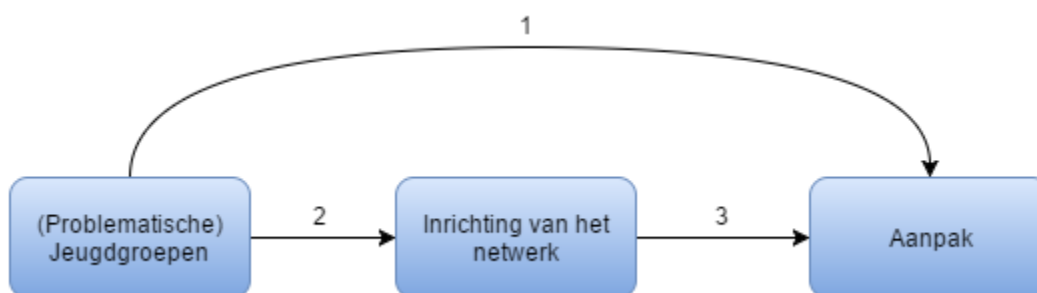
Binnen de groepsaanpak hebben de veiligheidspartners ieder een andere taak, daarbij dienen zij ook te zorgen voor een goede onderlinge samenwerking. Een succesvolle aanpak van jeugdgroepen is immers gebaat bij een kwalitatief goede samenwerking tussen de betrokken partijen. De inrichting van het netwerk kan hierbij ook van belang zijn. Speelt bijvoorbeeld de vorm of de grootte (meer of minder partners) van het netwerk een rol bij de aanpak van problematische jeugdgroepen?

1.3 Onderzoeksvragen

1.3.1 Hoofdvraag

De onderzoeksvraag die centraal staat in dit onderzoek luidt als volgt:

‘In hoeverre verklaren anno 2016 de inrichting van het netwerk en de aard van de problematische jeugdgroepen de aanpak van die jeugdgroepen in gemeenten van de eenheid Oost-Nederland?’

1.3.2 Deelvragen

Bovenstaande onderzoeksvraag wordt uitgesplitst in een aantal deelvragen. In deze sub paragraaf komen drie deelvragen aan bod waarmee stapsgewijs de onderzoeksvraag wordt beantwoord. Deze zijn als volgt geformuleerd:

- 1) In hoeverre is er een relatie tussen (het soort) problematische jeugdgroepen en de aanpak die gemeenten binnen de eenheid Oost-Nederland hanteren voor problematische jeugdgroepen?*
- 2) Wat is de samenhang tussen (het aantal) problematische jeugdgroepen in gemeenten en de inrichting van het netwerk binnen de eenheid Oost-Nederland?*
- 3) Wat is de samenhang tussen de inrichting van het netwerk en de aanpak die gemeenten binnen de eenheid Oost-Nederland hanteren?*

1.4 Leeswijzer

In dit eerste hoofdstuk zijn de achtergrond, probleemstelling, en onderzoeksvragen uiteen gezet. In het volgende hoofdstuk wordt in het theoretische kader het begrip problematische jeugdgroepen, de inrichting van het netwerk en de aanpak van jeugdgroepen behandeld. Hoofdstuk 3 beslaat de methode van onderzoek. In hoofdstuk 4 zullen de resultaten en bevindingen aan bod komen. Hoofdstuk 5 zal de conclusie presenteren. En in hoofdstuk 6 worden enkele aanbevelingen besproken.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

Problematische jeugdgroepen hebben een grote invloed op verschillende niveaus en domeinen van de samenleving. Dit dwingt gemeenten samen met andere veiligheidspartners na te denken over de manier waarop deze jeugdgroepen kunnen worden aangepakt. Maar wat wordt in dit onderzoek precies verstaan onder problematische jeugdgroepen? Op welke manier is het netwerk ingericht bij de aanpak van deze jeugdgroepen? En welke onderverdeling kan er worden gemaakt in de verschillende soorten aanpak van jeugdgroepen? In dit hoofdstuk wordt een antwoord gegeven op deze vragen.

2.1 Definitie problematische jeugdgroepen

De term problematische jeugdgroepen is overkoepelend en schikt naar de ernst van misdragingen. Uit onderzoek van Beke, van Wijk en Ferwerda (2000) waarin landelijk 113 problematische jeugdgroepen zijn onderzocht blijkt dat er sprake is van drietal typen problematische jeugdgroepen, namelijk hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen. 'Op basis van de landelijke inventarisaties blijkt dat bijna 75% van de groepen is te kwalificeren als hinderlijk, ruim 20% als overlastgevend en het resterende (5%) als crimineel' (Beke, Van Wijk & Ferwerda, 2000).

Hinderlijke jeugdgroepen

Deze groep is af en toe luidruchtig aanwezig, hangt wat rond in de buurt en trekt zich niet zoveel aan van de omgeving. Af en toe loopt het wel eens uit de hand en zijn er kleine aanvaringen, maar dat is meestal snel in de kiem gesmoord en vaak ook meer toeval dan gepland. De groep maakt zich incidenteel schuldig aan kleine vernielingen. Een klein aantal jongeren maakt zich af en toe schuldig aan (in mindere mate) vermogens- en (veelal lichte) geweldsdelicten. Over het algemeen is het een groep die aangesproken kan worden op zijn gedrag en nog voldoende 'autoriteitsgevoelig' is (Bosch, 2015).

Overlastgevende jeugdgroepen

Deze groep is wat nadrukkelijker aanwezig, valt omstanders soms lastig (intimideren of uitschelden), kan af en toe provocerend optreden, laat zich veel minder gelegen liggen aan andere mensen en vernielt regelmatig diverse zaken. De groepsleden zijn minder goed te corrigeren en geweldsgebruik wordt niet geschuwd. De lichtere vormen van criminaliteit waar de groep zich schuldig aan maakt, worden doelbewuster gepleegd en de groep is ook meer bezig om te zorgen dat ze niet gepakt wordt (Bosch, 2015).

Criminele jeugdgroepen

Kenmerkend voor deze groep is dat ze al vaker met de politie in aanraking zijn gekomen. De groep bestaat (in ieder geval voor een deel) uit jongeren die behoorlijk op het criminele pad zijn geraakt. Opvallend is dat dergelijke groepen meer en meer criminaliteit plegen voor het financiële gewin i.p.v. voor het aanzien of de kick. Deze jongeren scoren ook hoog op de delicten waar hinderlijke en overlastgevende groepen ook hoog mee scoren. De feiten zijn echter ernstiger en ze schrikken niet terug voor het gebruik van geweld (Bosch, 2015).

In het onderzoek wordt er een onderscheid gemaakt tussen hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen.

2.2 Inrichting van het netwerk

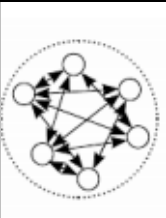
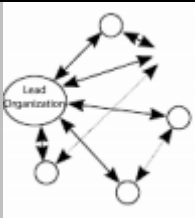
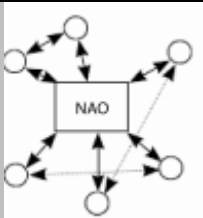
De inrichting van het netwerk kan per gemeente verschillen. In het onderzoek is de inrichting van het netwerk uitgesplitst in de vorm en de grootte.

2.2.1 Vorm van het netwerk

Binnen een gemeentelijke organisatie kunnen verschillende actoren betrokken zijn bij de aanpak van jeugdgroepen; de burgemeester (bestuurlijk), de wethouder (bestuurlijk) of de afdeling veiligheid/zorg (ambtelijk). De manier waarop een netwerk is ontworpen en wordt aangestuurd kan effect hebben op de resultaten van een netwerk (Kenis & Provan, 2008).

Provan & Kenis (2008) beschrijven dat netwerken behoefte hebben aan een vorm van aansturing om ervoor te zorgen dat alle deelnemers overgaan tot collectieve acties, dat de middelen van het netwerk efficiënt worden ingezet en dat conflicten worden uitgesproken. Aansturing verwijst dan naar het gebruik van instituties, autoriteitsstructuren of vormen van samenwerking om middelen toe te wijzen, activiteiten te coördineren en te controleren in de maatschappij of de economie. Provan & Kenis (2008) beschrijven dat netwerken gecategoriseerd kunnen worden aan de hand van twee dimensies. De eerste dimensie betreft de mate waarin netwerken intern of extern worden aangestuurd. De tweede dimensie betreft de mate van contact en coördinatie tussen het netwerk en de partners. Op basis van deze dimensies onderscheiden Provan & Kenis (2008) drie verschillende typen van aansturing: het zelfregulerend netwerk, het leiderorganisatie netwerk en de netwerk administratieve organisatie (NAO).

Tabel 1: Drie vormen van netwerk governance (Provan & Kenis, 2008)

Netwerk governance	Zelfregulerend netwerk	Leiderorganisatie netwerk	Netwerk administratieve organisatie (NAO)
Visualisatie			

Het zelfregulerend netwerk

In het zelfregulerend netwerk wordt het netwerk, inclusief alle beslissingen en acties, aangestuurd door de leden zelf. De controle kan zowel formeel als informeel plaatsvinden (Hawe, 2004). Verschillende organisaties werken dus op een collectieve manier samen, waardoor alle leden verantwoordelijk zijn voor het netwerk als geheel. De macht van de leden is min of meer gelijk. Sommige administratieve of coördinerende taken kunnen wel door een gedeelte van het netwerk worden uitgevoerd, maar in theorie handelt het netwerk als collectief en kan geen enkel lid het netwerk als geheel vertegenwoordigen (Provan & Kenis, 2008). Er is dus niet een organisatie of persoon die de leiding heeft en de macht is verdeeld. Het zelfregulerend netwerk kan worden geassocieerd met de ambtelijke factor (afdeling veiligheid en/of zorg, welzijn, onderwijs). Het voordeel van deze vorm is dat er een hoge mate van participatie bestaat, dat de netwerkleden een hoge mate van betrokkenheid tonen en dat een dergelijke structuur zich gemakkelijk vormt. Het nadeel van een dergelijke vorm is dat het inefficiënt is. Iedereen communiceert met iedereen over alles, het vinden van een consensus kan moeilijk zijn en het netwerk heeft geen gezicht naar de buitenwereld toe.

Het leiderorganisatie netwerk

Deze tweede vorm heeft voornamelijk betrekking op het bedrijfsleven. Maar deze vorm kan zich ook voordoen in meer horizontale multilaterale netwerken, dit is vaak het geval wanneer een organisatie over voldoende middelen en legitimiteit beschikt om een leidende rol aan te nemen. In de dienstverlening is dit vaak een organisatie die een centrale positie heeft ten opzichte van de doelgroep. De leidende rol kan toegewezen worden vanuit de deelnemende organisaties zelf (bottom-up) of het kan worden opgelegd (top-down), bijvoorbeeld een subsidiërende overheid die de verantwoording en dergelijke bij een bepaalde organisatie wil leggen. Kenmerkend voor deze aansturingsvorm is dat alle beslissingen en activiteiten van het netwerk worden gecoördineerd door de leiderorganisatie. Deze leidende organisatie/persoon biedt vervolgens administratieve hulp en/of faciliteert mogelijkheden zodat de netwerkdoelen (die veel overeen kunnen komen met de doelen van de leidende organisatie zelf) kunnen worden behaald. De macht in het netwerk ligt voornamelijk bij de leidende organisatie/persoon (Provan & Kenis, 2008), waardoor de macht gecentraliseerd is rondom de organisatie/persoon. Het leiderorganisatie netwerk kan geassocieerd worden met de bestuurlijke factor, waarin de burgemeester en/of wethouder centraal staat. Het nadeel van deze vorm van governance is dat de leidende organisatie/persoon zijn eigen agenda kan hebben en de andere netwerkleden kan domineren, wat op zijn beurt tot weerstand en wrok kan leiden. Omdat de organisatieleider veel van de netwerktaken op zich neemt, kunnen de andere netwerkleden bovendien interesse verliezen in de netwerkdoelen, en zich in plaats daarvan op hun eigen doelstellingen oriënteren, waardoor de haalbaarheid van het netwerkdoel wordt ondermijnd.

De netwerkadministratieve organisatie

In dit type netwerk speelt een extern netwerk adviseur een sleutelrol bij het coördineren en in stand houden van de netwerksamenleving. Kenmerkend is dat er een aparte entiteit in het leven wordt geroepen met de taak om het netwerk te managen en te coördineren. Net zoals bij het leiderorganisatie netwerk is de macht dus gedecentraliseerd. Het verschil met het leiderorganisatie netwerk is echter dat de NAO geen lid is van het netwerk zelf en dus niet actief is in het primaire proces van het netwerk. De NAO is opgericht en heeft netwerkbesturing als haar exclusieve taak. Het kan hier gaan om een publieke organisatie of om een non-profitorganisatie of – vereniging, in het geval de netwerkleden bijvoorbeeld vooral bedrijven zijn. NAO's kunnen een relatief informeel karakter hebben, bestaande uit een individu dat als netwerkfacilitator of makelaar fungeert (Provan & Kenis, 2008).

In het onderzoek onderscheiden we drie soort netwerkvormen: het zelfregulerend netwerk, het leiderorganisatie netwerk en de netwerkadministratieve organisatie. Van de gemeenten wordt bekeken onder welk van deze netwerkvormen zij geschaard kunnen worden. Het ligt voor de hand om te veronderstellen dat een gemeente die de burgemeester en/of wethouder in het netwerk betreft ook te maken heeft met een zwaardere vorm van jeugdproblematiek.

2.2.2 Grootte van het netwerk

Verschillende partijen zoals de gemeente, politie, openbaar ministerie, het veiligheidshuis en zorgpartijen houden zich bezig met de aanpak van problematische jeugdgroepen. Het basisnetwerk voor iedere groepsaanpak bestaat echter uit de gemeente, jongerenwerk en politie. Naar gelang de problematiek strekt dienen andere netwerkpartners ingeschakeld te worden (Masterplan problematische jeugdgroepen, 2009). Onderstaand worden de meest voorkomende instanties besproken die een belangrijke rol hebben in de aanpak van problematische jeugdgroepen.

Gemeente

De gemeente voert de regie bij de uitvoering van het beleid op lokaal niveau. Als regiehouder neemt de gemeente het initiatief tot het maken van een plan van aanpak voor de geprioriteerde jeugdgroepen. Dit houdt ook in de overall regie voor de criminele jeugdgroepen. Vervolgens wijst de gemeente een projectleider/voorzitter aan voor het uitvoeringsteam, in de praktijk betreft dit meestal een procesmanager met kennis op jeugdgebied. Voor overlastgevende en criminele jeugdgroepen moet de kennis zowel de zorgkant als strafrechtelijke kant behelzen (Masterplan problematische jeugdgroepen, 2009). In een netwerkperspectief bestaat de regisseursrol van de gemeente uit het bevorderen en stimuleren van interacties in het netwerk, de gemeente doet dat door organisaties erbij te betrekken die onmisbaar zijn bij de aanpak. Daarnaast bestaat de regisseursrol van de gemeente uit het onderhouden van communicatiekanalen tussen de betrokken organisaties en het zoeken van overeenstemming tussen organisaties (Partners & Pröpper, 2004). Als regiehouder is de gemeente dus in staat om het geheel te sturen en kan zij prioriteiten leggen bij een bepaald probleemgebied.

Politie

De rol van de politie is meer uitvoerend van aard. De politie heeft een signalerende, preventieve, adviserende en repressieve taak op het gebied van jeugdcriminaliteit (Diependaal, 2007). De wijkagent is verantwoordelijk voor het invullen van de shortlist. De coördinatie van de shortlists (op eenheidsniveau en districtsniveau) is belegd bij de operationeel specialist van politieprofessie. De wijk- en jeugdagenten zorgen voor een goede informatiepositie. Zij hebben namelijk op straat regelmatig contact met de jeugdgroepen, waardoor zij in een vroeg stadium problemen kunnen onderkennen. De politie treedt samen met gemeenten op tegen hinderlijke en overlastgevende jeugdgroepen. Zo worden door sommige gemeenten bijvoorbeeld straatcoaches ingezet, waarbij parallel daaraan en aansluitend daarop door de politie actief handhavend wordt opgetreden tegen deze jeugdgroepen. Ook het welzijnswerk heeft daarbij een belangrijke rol via het zorgen voor een passend aanbod van voorzieningen voor deze jongeren. Verder heeft de politie samen met het OM een aanzienlijke rol bij de aanpak van criminele groepen (Ter Horst, 2010). Waar nodig biedt de politie een verdiepende analyse voor criminele en overlastgevende jeugdgroepen (Masterplan problematische jeugdgroepen, 2009).

Openbaar Ministerie

De regierol voor de aanpak van criminele jeugdgroepen ligt voor het strafrechtelijke deel bij het Openbaar Ministerie. Dit betekent dat het voor de criminele jeugdgroep ook penvoerder is van het plan van het aanpak. De overall regie blijft bij de gemeente. Duidelijke aansluiting en afstemming binnen de aanpak van een criminele jeugdgroep is van groot belang. Het openbaar ministerie streeft naar de meest effectieve behandeling van jongeren die zich schuldig hebben gemaakt aan een strafbaar feit. In het Justitieel Casus Overleg (JCO) worden bijvoorbeeld persoonsgerichte afspraken gemaakt voor jongeren van 12 tot 18 jaar die met politie en justitie in aanraking zijn gekomen of dreigen te recidiveren. Een voorbeeld van een afspraak is dat bij een volgende aanhouding de jongere direct wordt voorgeleid voor een rechter-commissaris (Masterplan problematische jeugdgroepen, 2009).

Overige netwerkpartners

De netwerkpartners zijn bij de aanpak en inrichting van het netwerk afhankelijk van het soort jeugdgroep (hinderlijk, overlastgevend, crimineel). Wanneer de problemen in de groep complexer en groter zijn sluit de leerplichtambtenaar aan, om de problemen op school en schoolverzuim goed in beeld te kunnen brengen. Bij Bureau Jeugdzorg kan worden gedacht aan de voorgedij en

jeugdreclassering. Kenmerkend is dat iedere netwerkpartner verantwoordelijkheid neemt voor de kwaliteit van het werk dat wordt geleverd door de eigen organisatie en haar rol in de keten (Masterplan problematische jeugdgroepen, 2009). Dit houdt in dat de partner daar ook op afgerekend kan worden. Dit vereist dat regiehouder en ketenpartners elkaar kunnen aanspreken op hun verantwoordelijkheid.

In het onderzoek wordt per gemeente bekeken welke partners er worden betrokken in de aanpak. Aan de hand van het aantal betrokken partners kan er een onderscheid worden gemaakt naar een klein, middel of groot netwerk. De verwachting is dat naarmate een gemeente te maken heeft met een zwaardere soort jeugdgroep er sprake zal zijn van een groter netwerk.

2.3 Soorten aanpak van jeugdgroepen

In het onderzoek van Beke, van Wijk en Ferwerda (2006) is jeugdagenten gevraagd hoe zij denken dat problematische jeugdgroepen aangepakt dienen te worden. Uit het onderzoek komt naar voren dat hierin verschil bestaat tussen de jeugdagenten. Zo maakt de ene jeugdagent een duidelijk onderscheid naar typen jeugdgroepen in vergelijking met de ander. Jeugdgroepen die aanwijsbaar overlast veroorzaken kunnen op verschillende manieren worden aangepakt:

Hulpverlening en nazorg

Hierbij richten gemeenten zich met veiligheidspartners op het bieden van nieuwe kansen aan jongeren. Voorbeelden hiervan zijn (school, werk en structuur) om tot structurele oplossingen te komen. In een aantal preventieve programma's worden jongeren nieuwe perspectieven geboden op het gebied van werkgelegenheid en opleiding. Dit zou de motivatie of noodzaak voor deelname aan problematische jeugdgroepen verminderen. Aan de hand van een gering aantal studies wordt gesuggereerd dat dit een goede strategie kan zijn. Zo geven jongeren bijvoorbeeld zelf aan dat zij denken dat werktraining hulpvaardig is om hen buiten de problematische jeugdgroep te houden. Echter ontbreekt er informatie over de effectiviteit van dergelijke strategieën (Fisscher, 2008).

Vroegsignalering en preventief optreden

Houdt in dat de inzet erop gericht is te voorkomen dat een hinderlijke jeugdgroep uitgroeit tot een overlastgevende of zelfs criminele groep. Een voorbeeld hiervan is het betrekken van ouders bij de groepsaanpak. Stinchcomb (2002) & Westmacott et al (2005) zien preventieve programma's in het onderwijs als veelbelovend. Een voorbeeld hiervan is het Gang Resistance Education and Training Programma (GREAT) preventieprogramma. Dit programma wordt al meerdere jaren uitgevoerd op scholen in de Verenigde Staten. Het lesprogramma is gericht op scholen met een hoog aantal risicoleerlingen. Één van de effectonderzoeken (Esbensen, Peterson, Taylor, Osgood & Wayne, in Schouten & Zoon, 2016) toont aan dat de deelname aan een problematische jeugdgroep 40% lager is bij leerlingen die het lesprogramma hebben doorlopen. Leerlingen uit de interventiegroep zijn in vergelijking met de controlegroep minder geneigd geweld als gewoon te bestempelen, minder gevoelig voor groepsdruk en kunnen beter nee zeggen, zijn minder boos en hebben een minder positief oordeel over lidmaatschap van problematische jeugdgroepen. De resultaten suggereren dat het GREAT programma effectief ingezet kan worden als een groepsgericht preventieprogramma.

Uit een Amerikaanse meta-analyse blijkt dat een andere maatregel genaamd 'leerling-bemiddeling' ook werkt. De uitkomsten van de meta-analyse laat zien dat leerling-bemiddeling op school een significant positief effect heeft op het schoolklimaat en dat het leidt tot een afname van disciplinaire maatregelen door de schoolleiding, zoals schorsingen. Daarnaast leidt leerling-bemiddeling tot een verandering in de manier waarop ze conflicten oplossen, dit heeft te maken met het feit dat leerling-bemiddeling leidt tot meer kennis bij leerlingen over interpersoonlijke conflicten (Burrell, Zirbel & Allen, in Schout & Zoon, 2016). In Nederland constateren Van Noije en Wittebrood (2009) dat er

geen effectonderzoek is gedaan naar conflictbemiddeling. Uit een planevaluatie komt wel naar voren dat betrokkenen gunstig oordelen over de bijdrage van leerling-bemiddeling aan de sfeer op school en aan conflictoplossing (Dekker & Krooneman, 2008 in Van Noije & Wittebrood, 2009). Het schaarse wetenschappelijke onderzoek toont bovendien aan dat leerling-bemiddeling in het basisonderwijs een positief effect heeft op het oplossen van conflicten en het bijbrengen van sociale vaardigheden (Van Noije & Wittebrood, 2009).

Meersporenaanpak

Deze aanpak laat zich het best omschrijven als een combinatie van repressief optreden bij grensoverschrijdend gedrag en het gelijktijdig bieden van nieuwe perspectieven. Volgens de minister kan de meersporenaanpak als meest effectieve aanpak worden beschouwd (Ministerie van Veiligheid & Justitie, 2014). De jaarlijkse rapportage problematische jeugdgroepen van 2014 ziet de meersporenaanpak eveneens als meest effectief. Het Riecnec (2016) beschrijft dat de zogeheten meersporenaanpak door alle gemeenten als prioriteit wordt gezien. De komende jaren zullen de gemeenten blijven samenwerken met de politie, het OM en de zorgpartijen om de jeugdcriminaliteit nog verder te laten dalen.

Repressief optreden

Houdt in dat gemeenten samen met veiligheidspartners paal en perk stellen aan overlastgevend of crimineel gedrag van jeugdgroepen (Andersson Elffers Felix, 2015). Voorbeelden hiervan zijn het afsluiten van locaties waar jeugdgroepen rondhangen. Beke (2006) schrijft dat de repressieve aanpak criminaliteit onzichtbaar maakt (Beke, 2006, p.46-47). Repressieve programma's richten zich op een gecoördineerde justitiële respons. Hieronder vallen de opsporing, vervolging en veroordeling van de leden van problematische jeugdgroepen. De evaluaties van repressieve programma's laten gevarieerde resultaten zien. Zo beschrijven Westmacott et al (2005) dat de groepsriminaliteit op korte termijn afneemt. Uit een studie van Stinchcomb (2002) komt naar voren dat gerichte repressie richting de hardcore-leden mits zorgvuldig en gecoördineerd ingezet positieve resultaten kan hebben, zoals de veroordeling en arrestatie van de leden en afname van geweld door gerichte acties op wapengebruik. Andere studies beschrijven echter negatieve effecten van de repressieve programma's. Een voorbeeld hiervan is dat er na de inzet van een repressief programma een toename ontstond van jongeren die bij de groep wilden horen (Maxson, Matsuda & Hennigan, In Schouten & Zoon, 2016). In dit geval lijken sancties de status van een groep te kunnen verhogen. Een ander negatief effect dat wordt beschreven is dat belangrijke zaken zoals middelengebruik, scholing en werk niet worden aangepakt bij repressieve programma's (Westmacott et al, 2005).

In het onderzoek onderscheiden we vroegsignalering en preventief optreden, hulpverlening en nazorg, repressief optreden en de meersporenaanpak. Het ligt voor de hand om te verwachten dat een zwaar bestuurlijk netwerk ook zwaar in zal zetten qua aanpak. Een andere veronderstelling kan zijn dat grote netwerken een zwaardere aanpak hanteren. En vooral dat de aanwezigheid van zware groepen die aanpak bepalen. Namelijk als er criminele jeugdgroepen zijn wordt er meer een hardere aanpak gehanteerd.

Hoofdstuk 3: Methode van onderzoek

3.1 Inleiding

Voor het onderzoek is het van belang om de variabelen problematische jeugdgroepen, inrichting van het netwerk en aanpak bij gemeenten te analyseren. Per gemeente zijn gegevens bekend over het aantal en soort problematische jeugdgroepen. Deze gegevens zijn afkomstig van de ‘standaardrapportages jeugdgroepen lokale driehoek district Oost-Nederland (2010-2015)’. De inrichting van het netwerk is uitgesplitst in vorm en grootte. De vorm kan zelfregulerend, leiderorganisatie en netwerkadministratieve organisatie zijn. De gegevens over vorm en grootte komen voort uit de resultaten van het (enquête) onderzoek dat is verricht door het onderzoeksbureau Andersson Elffers Felix. Ten aanzien van de aanpak is er informatie voorhanden welke aanpak de gemeenten hanteren voor een hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroep. Deze gegevens zijn ook afkomstig van het (enquête) onderzoek dat verricht is door het onderzoeksbureau Andersson Elffers Felix. Het onderzoeksbureau heeft van de gegevens die zijn hebben verzameld alleen een beschrijvende analyse gemaakt. Mijn onderzoek voegt hier wat aan toe door relaties te onderzoeken.

3.2 Verzameling gegevens

De vragenlijst die door Andersson Elffers Felix is uitgezet en de standaardrapportages jeugdgroepen heb ik gebruikt om over de volgende onderwerpen informatie te verzamelen:

1. Soort en aantal jeugdgroepen
2. Vorm en grootte van het netwerk
3. Aard aanpak problematische jeugdgroepen

3.2.1 Soort en aantal jeugdgroepen

Wat betreft het soort jeugdgroep wordt er in deelvraag 1 een onderscheid gemaakt tussen hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen. Wat betreft het aantal wordt er in het kader van deelvraag 2 gekeken naar de verschillen tussen gemeenten in het aantal jeugdgroepen. Dit gebeurt op basis van de standaardrapportages. In deze rapportages staat per gemeente per jaar aangegeven hoeveel hinderlijke, overlastgevende of criminele jeugdgroepen zij op basis van de shortlist hebben. Aan de hand van de cijfers van de rapportages van 2010 tot en met 2015 is er gekozen voor de volgende indeling:

- Gemeenten met alleen hinderlijke jeugdgroepen
- Gemeenten met hinderlijke en ook overlastgevende jeugdgroepen
- Gemeenten met hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen

3.2.2 Vorm en grootte van het netwerk

Betreffende de vorm van het netwerk wordt er per gemeente bekeken in hoeverre er sprake is van uit de theorie bekende netwerkvormen (zelfregulerend netwerk, leiderorganisatie netwerk en netwerkadministratieve organisatie). Om er achter te komen in hoeverre de vormen van aansturing bij de gemeenten spelen is de volgende vraag van de vragenlijst gebruikt: *Wie is of zijn binnen uw gemeentelijke organisatie verantwoordelijk voor de aanpak van jeugdgroepen?*² Op basis van de antwoordmogelijkheden van enquêtevraag 1a is de volgende categorisering gehanteerd voor de netwerkvormen:

---

² Vraag 1a.

Netwerkvorm	Categorisering		
Zelfregulerend netwerk	Geen burgemeester	Wel wethouder	Wel ambtenaar
	Geen burgemeester	Wel wethouder	Geen ambtenaar
	Geen burgemeester	Geen wethouder	Wel ambtenaar
Leiderorganisatie netwerk	Wel burgemeester	Ook wethouder	Eventueel ook ambtenaar
	Wel burgemeester	Wel wethouder	Geen ambtenaar
Netwerk administratieve organisatie (NAO)	Wel burgemeester	Geen wethouder	Wel ambtenaar
	Wel burgemeester	Geen wethouder	Geen ambtenaar

Wat betreft de grootte van het netwerk is het van belang om te weten wie er lid zijn van het netwerk en hoeveel leden het netwerk telt. Om erachter te komen welke partners gemeenten betrekken in de aanpak van jeugdgroepen is van de vragenlijst de volgende vraag gebruikt: 'Wie zijn er betrokken bij de aanpak van jeugdgroepen in uw gemeente?'³ Op basis van de betrokken partners kan er een onderscheid worden gemaakt naar een klein (<6), middel (6-9) en groot (>9) netwerk.

3.2.3 Aard aanpak die wordt gehanteerd voor (problematische) jeugdgroepen geclassificeerd naar hinderlijk, overlastgevend en crimineel

Om erachter te komen welke aanpak de gemeenten hanteren is uit de vragenlijst de volgende vraag gebruikt:⁴

De aanpak van hinderlijke jeugdgroepen laat zich het best omschrijven als.....

- Repressief optreden
- Vroegsignalering en preventie
- Hulpverlening en nazorg
- Meersporenaanpak

De aanpak van overlastgevende jeugdgroepen laat zich het best omschrijven als.....

- Repressief optreden
- Vroegsignalering en preventie
- Hulpverlening en nazorg
- Meersporenaanpak

De aanpak van criminele jeugdgroepen laat zich het best omschrijven als.....

- Repressief optreden
- Vroegsignalering en preventie

³ Vraag 1b.

⁴ Vraag 2a

- Hulpverlening en nazorg
- Meersporenaanpak

3.3 Selectie onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie wordt gevormd door alle 79 gemeenten binnen de eenheid Oost-Nederland. De eenheid Oost-Nederland is onderverdeeld in vijf districten: district Twente, district IJsselland, district Gelderland- Midden, Gelderland- Zuid en Noordoost- Gelderland. Ter ondersteuning van het onderzoek is naar alle colleges in de desbetreffende districten per post een brief verstuurd over de vragenlijst. Daarnaast is er een afzonderlijke mail gericht aan de burgemeesters in de eenheid Oost-Nederland en de andere trekkers van de expertteams. Vervolgens is de vragenlijst per mail uitgegaan naar alle IVZ-ers (integrale veiligheidszorgers) in de eenheid Oost-Nederland en een groot aantal jeugdmedewerkers.

3.4 Respons

In de mail met de uitnodiging om deel te nemen aan het onderzoek is duidelijk gemaakt dat de gegevens vertrouwelijk worden verwerkt. De antwoorden zijn niet terug te voeren naar individuele personen. De mail met de uitnodiging is op woensdag 18 november 2015 (week 47) naar alle respondenten gestuurd. Het enquête onderzoek is ondersteund met een verstuurd brief naar alle colleges (per post verstuurd). Daarnaast is er een afzonderlijke mail gericht aan de burgemeesters in de eenheid en de andere trekkers van de expertteams. De mail met de vraag om de enquête in te vullen is uitgegaan naar alle IVZ-ers (integrale veiligheidszorg) in de eenheid en een groot aantal jeugdmedewerkers. Na twee weken is er een mail gestuurd om de respondenten eraan te herinneren dat ze nog de mogelijkheid hebben om mee te doen. Dit is gedaan om de respons te verhogen. Op dinsdag 22 december 2015 (week 52) is de vragenlijst gesloten. In totaal zijn er 79 gemeenten benaderd om de enquête in te vullen. Van deze populatie hebben 69 gemeenten de enquête ingevuld. Tien gemeenten hebben de enquête niet ingevuld. Twee gemeenten hebben daarvan aangegeven de enquête niet in te vullen, omdat zij geen problematiek rond jeugdgroepen ervaren. Van de andere gemeenten is geen reactie ontvangen. Het overgrote deel van de gemeenten (62 van de 69) heeft de enquête één maal ingevuld. Een zevental gemeenten heeft de enquête door twee verschillende personen in laten vullen. In totaal hebben 76 individuele respondenten de enquête ingevuld.

3.5 Betrouwbaarheid data

3.5.1 Vragenlijst

Een zevental gemeenten heeft de enquête door twee verschillende personen in laten vullen. Omdat de antwoorden van gemeenten die de enquête door meerdere respondenten hebben laten invullen bij de vergelijking de nodige verschillen lieten zien, is het niet goed mogelijk de resultaten op te tellen en te middelen. Daarom is ervoor gekozen om van deze gemeenten 1 respondent te selecteren. Deze respondent is geselecteerd op basis van zijn/haar functie. Zo is er bijvoorbeeld gekozen voor een beleidsmedewerker veiligheid in plaats van een burgemeester omdat een beleidsmedewerker verantwoordelijk is voor de ontwikkeling en uitvoering van het beleid en daardoor nauwer is betrokken bij het onderwerp problematische jeugdgroepen. Op basis van voorgaande moeten conclusies dus met voorzichtigheid worden genomen.

3.5.2 Standaardrapportages⁵

De standaardrapportages zijn gebaseerd op shortlists jeugdgroepen die zijn uitgevoerd (ingevuld) door ervaren politiemensen met kennis van zaken. De shortlist is een op basis van wetenschappelijk

---

⁵ De standaardrapportage is een vertrouwelijke rapportage. De inhoud van het document is confidentieel en leent zich niet voor enige vorm van openbaarmaking op grond van het feit dat dit document bestemd is voor intern beraad binnen overheidsorganen.

onderzoek gebaseerde vragenlijst waarmee politiefunctionarissen op systematische wijze periodiek de aard en omvang van problematische jeugdgroepen in hun wijk of verzorgingsgebied in beeld kunnen brengen (Beke, van Wijk & Ferwerda, 2000). Op basis van de scores die de jeugdagent (soms wijkagent) op de diverse kenmerken aan de jeugdgroep toekent, valt deze binnen één van de drie onderscheiden typen: hinderlijk, overlastgevend of crimineel. Het is zinvol om op te merken dat het in deze fase verkregen beeld niet meer is dan een globale inventarisatie van de aard en omvang van problematische jeugdgroepen, het is dus heel goed mogelijk dat er in een overlastgevende jeugdgroep een criminele jongere zit. Daarnaast hoeft een stijging of daling van het aantal geshortliste problematische jeugdgroepen niet te betekenen dat het aantal jeugdgroepen ook daadwerkelijk is toegenomen of afgenomen. Zo kan meer deskundigheid in het shortlisten ertoe leiden dat er accurate wordt geshortlist en het aantal geshortliste problematische jeugdgroepen afneemt (minder groepen onterecht worden meegeteld). Omgekeerd is het ook mogelijk dat bijvoorbeeld meer aandacht van de politie ervoor zorgt dat er juist meer groepen in beeld worden gebracht. Een ander punt wat van invloed kan zijn op de betrouwbaarheid is het moment van inventarisatie. Zo is er in een district in 2009 laat in het voorjaar (mei en juni) geïnventariseerd en in 2010 vroeg in het voorjaar (begin april). In deze rapportages is te zien dat het aantal jeugdgroepen in 2010 fors is gedaald ten opzichte van 2009. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er vroeg in het voorjaar nog maar weinig groepen op straat aanwezig zijn. Daarbij kan als aanvullende oorzaak voor het lagere aantal jeugdgroepen worden opgetekend dat de winterperiode en de natte periode erg lang hebben geduurd waardoor de groepen niet zo snel de straat op gaan (dit beeld komt overeen met de gegevens van het KNMI).

Hoofdstuk 4: Resultaten en bevindingen

4.1 Hoeveel van de onderzochte gemeenten hebben hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen?

De standaardrapportages problematische jeugdgroepen van de vijf districten verschaffen meer duidelijkheid omtrent het aantal en soort jeugdgroepen. In onderstaande tabel zijn de rapportages van alle districten van 2010-2015 verwerkt. Per district verschilt het moment van inventarisatie van de jeugdgroepen, zo gebeurt dit in het ene district in het najaar en in het andere district in het voorjaar. Op basis van de rapportages is er een categorisering gemaakt van jeugdgroepen. Er is gekozen voor deze categorisering omdat er in de jaren van de rapportages nauwelijks/geen gemeenten waren zonder jeugdgroepen of met alleen overlastgevende jeugdgroepen. De tabel laat zien dat er van de 69 gemeenten die de enquête hebben ingevuld, 29 gemeenten (soms) te maken hebben met hinderlijke jeugdgroepen, 24 gemeenten met hinderlijke en (ook) overlastgevende jeugdgroepen. En maar liefst 16 gemeenten die te maken hebben met zowel hinderlijke, overlastgevende als criminele jeugdgroepen.

Type problematische jeugdgroep	Aantal gemeenten
(soms) Hinderlijke jeugdgroepen	29
Hinderlijke en (ook) overlastgevende jeugdgroepen	24
Hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen	16

4.2 Welke vormen van aanpak worden gehanteerd bij verschillende typen jeugdgroepen?

In het kader van deelvraag 1 is het van belang om te kijken in hoeverre er een relatie bestaat tussen problematische jeugdgroepen en de aanpak die gemeenten binnen de eenheid Oost-Nederland hanteren. Wat betreft typen problematische jeugdgroepen is de eenheid van analyse de jeugdgroepen, hierbij is een onderscheid gemaakt naar hinderlijk, overlastgevend en crimineel. Tabel 2, die op basis van de enquête is geproduceerd, geeft inzicht in de aanpak die gemeenten hanteren bij de benadering van deze problematische jeugdgroepen. De tabel laat zien dat het merendeel van de gemeenten voor hinderlijke jeugdgroepen vroegsignalering & preventie hanteren. Voor overlastgevende jeugdgroepen geldt dat de gemeenten met name de meersporenaanpak gebruiken. Bij de aanpak van criminele jeugdgroepen is de meersporenaanpak eveneens favoriet. Daarnaast treedt een aanzienlijk deel van de gemeenten ook repressief op tegen overlastgevende en criminele jeugdgroepen. Het is merkwaardig dat gemeenten de aanpak hulpverlening en nazorg bijna niet/sporadisch gebruiken.

Tabel 2. Problematische jeugdgroepen en gehanteerde aanpak per gemeente (N=69)

Soort aanpak per gemeente	Soort jeugdgroep							
	Hinderlijk		Overlastgevend		Crimineel			
	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)		
Vroegsignalering & preventie	34	52%	10	16%	5	8%		
Hulpverlening & nazorg	3	4%	2	3%	1	2%		
Meersporen aanpak	29	44%	44	69%	35	57%		
Repressief optreden	0	0%	8	12%	20	33%		
Totaal	66	100%	64	100%	61	100%		

4.3 Hangt de vorm van het netwerk af van het aantal en de typen problematische jeugdgroepen?

Betreffende het type problematische jeugdgroep is de eenheid van analyse de gemeenten. Op basis van de standaardrapportages 2010-2015 is er per gemeente gekeken met welk(e) type(n) problematische jeugdgroep(en) zij te maken hebben. Aan de hand hiervan is vastgesteld dat 29 gemeenten (soms) hinderlijke jeugdgroepen hebben. 24 gemeenten hebben zowel hinderlijke als overlastgevende jeugdgroepen. En maar liefst 16 gemeenten hebben zowel hinderlijke, overlastgevende als criminele jeugdgroepen. Wat betreft de vorm van het netwerk is vastgesteld dat 9 gemeenten een zelfregulerende netwerkvorm hanteren. 25 gemeenten maken gebruik van een leiderorganisatie netwerk en een meerderheid van 34 gemeenten hanteert een netwerkadministratieve organisatie.

Tabel 3 maakt duidelijk dat gemeenten met een zelfregulerend netwerk te maken hebben met lichte vormen van jeugdgroepen, met name hinderlijke jeugdgroepen en soms (ook) overlastgevende jeugdgroepen. Wanneer we kijken naar hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen zien we dat er geen sprake meer is van een zelfregulerend netwerk. Voor het leiderorganisatie netwerk en de netwerkadministratieve organisatie geldt dat zij zowel met hinderlijke, overlastgevende als criminele jeugdgroepen te maken hebben.

Tabel 3. Problematische jeugdgroepen en de netwerkform (N=69)

Vorm van het netwerk	Type jeugdgroepen in een gemeente							
	(soms) Hinderlijke jeugdgroepen		Hinderlijke en (ook) overlastgevende jeugdgroepen		Hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen		Totaal	
	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)
Zelfregulerend	4	14%	5	21%	0	0%	9	13%
Leiderorganisatie netwerk	11	39%	6	25%	8	50%	25	37%
Netwerkadministratieve organisatie	13	46%	13	54%	8	50%	34	50%
Totaal	28	100%	24	100%	16	100%	68	100%

4.4 Hangt de grootte van het netwerk af van het aantal en de typen problematische jeugdgroepen?

Wat betreft de grootte van het netwerk hebben 17 gemeenten een klein netwerk. 36 gemeenten een middel netwerk. En maar liefst 16 gemeenten een groot netwerk.

Tabel 4 laat zien dat er met name sprake is van een klein netwerk wanneer er hinderlijke jeugdgroepen aanwezig zijn in een gemeente. Opvallend is dat er bij alle soorten jeugdgroepen wel sprake is van een middel netwerk. De concentratie bij een middel netwerk ligt op alleen hinderlijke jeugdgroepen en/of hinderlijke en overlastgevende jeugdgroepen. Gemeenten met hinderlijk, overlastgevende en criminele jeugdgroepen zetten met name een groot netwerk in.

Tabel 4. Problematische jeugdgroepen en de grootte van het netwerk (N=69)

Grootte van het netwerk	Type jeugdgroepen in een gemeente							
	(soms) Hinderlijke jeugdgroepen		Hinderlijke & (ook) overlastgevende jeugdgroepen		Hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen		Totaal	
	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)
Klein (<6)	12	42%	5	21%	0	0	17	25%
Middel (6-9)	16	55%	14	58%	6	38%	36	52%
Groot (>9)	1	3%	5	21%	10	62%	16	23%
Totaal	29	100%	24	100%	16	100%	69	100%

4.5 Wordt de vorm van aanpak bepaald door de vorm van het netwerk?

Tabel 5, 6 en 7 geven inzicht in of de aanpak van hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen samenhangt met de netwerkvorm.

In tabel 5 is te zien dat geen van de netwerkvormen repressief optreden bij de aanpak van hinderlijke jeugdgroepen. Het zelfregulerend netwerk (waarin geen burgemeester is betrokken) hanteert met name de aanpak van vroegsignalering en preventie. Voor het leiderorganisatie netwerk en de netwerk administratieve organisatie geldt dat het overgrote deel de meersporenaanpak en vroegsignalering gebruikt bij de aanpak van hinderlijke jeugdgroepen. Kenmerkend is dat hulpverlening en nazorg nauwelijks wordt toegepast.

Tabel 5. Netwerkvorm en aanpak van hinderlijke jeugdgroepen (N=69)

Aanpak Hinderlijke jeugdgroepen	Vorm van het netwerk							
	Zelfregulerend netwerk		Leiderorganisatie netwerk		Netwerkadministratieve organisatie		Totaal	
	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)
Vroegsignalering en preventie	5	56%	13	50%	16	50%	34	51%
Hulpverlening en nazorg	1	11%	1	4%	1	3%	3	5%
Meersporen aanpak	3	33%	12	46%	15	47%	30	44%
Repressief optreden	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Totaal	9	100%	26	100%	32	100%	67	100%

Uit tabel 6 blijkt dat het zelfregulerend netwerk (waarin geen burgemeester is betrokken) vooral de meersporenaanpak gebruikt bij de aanpak van overlastgevende jeugdgroepen. Dit geldt eveneens voor het leiderorganisatie netwerk en de netwerk administratieve organisatie.

Tabel 6. Netwerkvorm en aanpak van overlastgevende jeugdgroepen (N=69)

Aanpak overlastgevende jeugdgroepen	Vorm van het netwerk							
	Zelfregulerend netwerk		Leiderorganisatie netwerk		Netwerk administratieve organisatie (NAO)		Totaal	
	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)
Vroegsignalering en preventie	2	22%	6	24%	3	11%	11	18%
Hulpverlening en nazorg	1	11%	0	0%	1	3%	2	3%
Meersporen aanpak	5	56%	18	72%	20	69%	43	68%
Repressief optreden	1	11%	1	4%	5	17%	7	11%
Totaal	9	100%	25	100%	29	100%	63	100%

Tabel 7 gaat in op de gehanteerde netwerkvorm en de aanpak van criminele jeugdgroepen. Te zien is dat alle drie de netwerkvormen met name de meersporenaanpak en het repressief optreden hanteren bij de aanpak van criminele jeugdgroepen. Het repressief optreden heeft de overhand bij het zelfregulerend netwerk. Bij het leiderorganisatie netwerk en de netwerk administratieve organisatie betreft dit de meersporenaanpak.

Tabel 7. Netwerkvorm en aanpak van criminele jeugdgroepen (N=69)

Aanpak criminele jeugdgroepen	Vorm van het netwerk							
	Zelfregulerend netwerk		Leiderorganisatie netwerk		Netwerk administratieve organisatie (NAO)		Totaal	
	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)
Vroegsignalering en preventie	1	11%	2	8%	2	8%	5	8%
Hulpverlening en nazorg	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Meersporen aanpak	3	33%	14	58%	17	65%	34	58%
Repressief optreden	5	56%	8	34%	7	27%	20	34%
Totaal	9	100%	24	100%	26	100%	59	100%

4.6 Wordt de vorm van aanpak bepaald door de grootte van het netwerk?

Tabel 8, 9 en 10 laten zien of de grootte van het netwerk samenhangt met de aanpak van hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen.

Te zien in tabel 8 is dat bij geen enkele netwerksamenstelling (klein, middel, groot) repressief wordt opgetreden bij de aanpak van hinderlijke jeugdgroepen. Kenmerkend voor het kleine en middel netwerk is de vroegsignalering en preventie. Het middel en grote netwerk gebruiken met name vroegsignalering en de meersporenaanpak. Waarbij vroegsignalering overheersend is bij het middelgrote netwerk en de meersporenaanpak bij het grote netwerk.

Tabel 8. Grootte van het netwerk en aanpak van hinderlijke jeugdgroepen (N=69)

Aanpak hinderlijke jeugdgroepen	Grootte van het netwerk							
	Klein (<6)		Middel (6 t/m9)		Groot (>9)		Totaal	
	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)
Vroegsignalering en preventie	9	64%	22	54%	5	36%	36	52%
Hulpverlening en nazorg	1	7%	0	0%	2	14%	3	4%
Meersporen aanpak	4	29%	19	46%	7	50%	30	44%
Repressief optreden	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Totaal	14	100%	41	100%	14	100%	69	100%

In tabel 9 is te zien dat alle drie de samenstellingen (klein, middel, groot) de meersporen aanpak prefereren.

Tabel 9. Grootte van het netwerk en aanpak van overlastgevende jeugdgroepen (N=69)

Aanpak overlastgevende jeugdgroepen	Grootte van het netwerk							
	Klein (<6)		Middel (6 t/m9)		Groot (>9)		Totaal	
	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)
Vroegsignalering en preventie	3	22%	5	15%	2	12%	10	16%
Hulpverlening en nazorg	0	0%	1	3%	1	6%	2	3%
Meersporen aanpak	9	64%	21	64%	14	82%	44	69%

Repressief optreden	2	14%	6	18%	0	0%	8	12%
Totaal	14	100%	33	100%	17	100%	64	100%

Tabel 10 toont aan dat een meerderheid van het kleine netwerk repressief optreedt tegen criminele jeugdgroepen. Voor het middel en grote netwerk geldt dat de meersporenaanpak het meeste wordt gehanteerd bij de aanpak van criminele jeugdgroepen.

Tabel 10. Grootte van het netwerk en aanpak van criminele jeugdgroepen (N=69)

Aanpak criminele jeugdgroepen	Grootte van het netwerk							
	Klein (<6)		Middel (6 t/m9)		Groot (>9)		Totaal	
	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)	Aantal (n)	Percentage (%)
Vroegsignalering en preventie	3	27%	2	6%	0	0	5	8%
Hulpverlening en nazorg	1	9%	0	0%	0	0	1	2%
Meersporen aanpak	1	9%	20	63%	13	76%	34	57%
Repressief optreden	6	55%	10	31%	4	24%	20	33%
Totaal	11	100%	32	100%	17	100%	60	100%

4.7 Bevindingen

-Gemeenten maken weinig gebruik van de aanpak hulpverlening en nazorg

Uit de resultaten komt duidelijk naar voren dat slechts een beperkt aantal gemeenten gebruik maakt van de aanpak hulpverlening en nazorg. Een aanzienlijk deel doet dat niet of sporadisch. Dit kan twee dingen betekenen. Hetzij gemeenten beschikken niet over voldoende kennis betreffende de aanpak hulpverlening en nazorg. Hetzij gemeenten kiezen bewust niet voor de aanpak hulpverlening en nazorg vanwege het feit dat de aanpak zich ook bevindt in de meersporenaanpak.

-De burgemeester bemoeit zich met de aanpak van jeugdgroepen wanneer de ernst van misdragingen toeneemt

Tabel 3 laat zien dat de burgemeester sterker in beeld komt wanneer de ernst van misdragingen toeneemt. Zo laten de resultaten zien dat naarmate de jeugdproblematiek stijgt de burgemeester steeds meer wordt betrokken in de aanpak van jeugdgroepen. Bij criminele jeugdgroepen vindt de aanpak van jeugdgroepen alleen nog plaats onder het gezag van de burgemeester. Verder laten de resultaten zien dat er zwaarder wordt ingezet op de jeugdgroep wanneer de burgemeester bij de aanpak betrokken is. Uit de resultaten van tabel 5 komt dit bijvoorbeeld naar voren. Te zien is dat de netwerkvormen (leiderorganisatie netwerk & netwerkadministratieve organisatie; beide betrekken de burgemeester in de aanpak) met name kiezen voor vroegsignalering en de meersporenaanpak bij de aanpak van hinderlijke jeugdgroepen. Gezien de ernst van de misdragingen bij een hinderlijke jeugdgroep is de meersporenaanpak een vrij zware ingreep.

-Het zelfregulerend netwerk wordt gehanteerd bij minder zware jeugdgroepen

Tabel 3 laat zien dat het netwerk in grote mate zelfregulerend is bij een lichtere vorm van misdragingen. Onder een lichtere vorm van misdragingen vallen hinderlijke jeugdgroepen en zo af en toe ook overlastgevendende jeugdgroepen. De resultaten laten zien dat het zelfregulerend netwerk

gepast inzet naar het soort jeugdgroep. Zo laat tabel 5 zien dat het zelfregulerend netwerk bij de aanpak van hinderlijke jeugdgroepen vooral kiest voor de aanpak vroegsignalering en preventie. Tabel 6 toont aan dat het zelfregulerend netwerk bij overlastgevende jeugdgroepen met name inzet op de meersporenaanpak. In tabel 7 is te zien dat gemeenten repressief optreden en de meersporenaanpak hanteren bij de aanpak van criminele jeugdgroepen. Kortom, naarmate de ernst van misdragingen van de groep toeneemt, zet men in een zelfregulerend netwerk ook zwaarder in.

-Gemeenten hebben voorkeur voor het meersporenbeleid

In het theoretisch kader komt naar voren dat de minister het meersporenbeleid ziet als een effectieve aanpak. Dit kan meerdere dingen betekenen. Hetzij gemeenten zien hierdoor de meersporenaanpak als prioriteit en laten andere aanpakken links liggen. Hetzij gemeenten kiezen voor het meersporenbeleid wanneer er geen uitzicht meer bestaat op de situatie of omdat men niet weet wat werkt (de meersporenaanpak staat immers als succesvol aangeschreven). Een andere mogelijke verklaring kan zijn dat er veel partijen zijn betrokken bij de aanpak van de jeugdgroepen. Om iedereen tevreden te houden kiest men dan voor de meersporenaanpak. De resultaten in tabel 8,9 en 10 laten zien dat met name de middel en grote netwerken de meersporenaanpak hanteren.

Hoofdstuk 5: Conclusie

In dit onderzoek ging het om de vraag *‘In hoeverre verklaren anno 2016 de inrichting van het netwerk en de aard van de problematische jeugdgroepen de aanpak van die jeugdgroepen in gemeenten van de eenheid Oost-Nederland’?* om deze onderzoeksvraag te beantwoorden is een aantal deelvragen gesteld die in het onderzoek zijn beantwoord. In dit conclusie hoofdstuk vatten we allereerst deze antwoorden op die deelvragen samen, om vervolgens tot de beantwoording van de hoofdvraag te komen.

5.1 Beantwoording van de deelvragen

1. In hoeverre is er een relatie tussen problematische jeugdgroepen en de aanpak die gemeenten binnen de eenheid Oost-Nederland hanteren voor problematische jeugdgroepen? (aardig sterk)

In de literatuur worden er drie vormen van problematische jeugdgroepen onderscheiden: hinderlijke, overlastgevende en criminele groepen. De problemen die binnen een jeugdgroep spelen verschillen duidelijk van ernst en aard. In de aanpak van gemeenten is dit verschil terug te zien. De resultaten laten zien dat wanneer er beperkte problemen zijn, respectievelijk hinderlijke jeugdgroepen, er met name een lichte vorm van aanpak wordt gehanteerd zoals vroegsignalering en preventie. Wanneer er sprake is van overlastgevende en criminele jeugdgroepen worden er zwaardere vormen van aanpak ingezet (door de justitie erbij te betrekken), zoals repressief optreden en het meersporenbeleid. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat er een vrij sterke relatie bestaat tussen problematische jeugdgroepen en de aanpak die gemeenten in de eenheid Oost-Nederland hanteren.

2. Wat is de samenhang tussen problematische jeugdgroepen en de inrichting van het netwerk (van gemeenten) binnen de eenheid Oost-Nederland?

De resultaten laten zien dat de vorm van het netwerk in grote mate afhangt van het aantal en typen problematische jeugdgroepen. Te zien is dat het netwerk in grote mate zelfregulerend is bij lichtere vormen van jeugdgroepen, respectievelijk gemeenten met hinderlijke en (soms) ook overlastgevende jeugdgroepen. Wanneer er sprake is van een zwaardere soort jeugdgroep, respectievelijk overlastgevende en criminele jeugdgroepen wordt de burgemeester er steeds meer bij betrokken. Dit is te zien aan de netwerkvormen netwerkadministratieve organisatie en het leiderorganisatie netwerk. Bij criminele jeugdgroepen vindt de aanpak alleen nog plaats onder het gezag van de burgemeester, en is er alleen nog maar sprake van een netwerkadministratieve organisatie of een leiderorganisatie netwerkvorm.

Het verband tussen de grootte van het netwerk en het aantal en typen problematische jeugdgroepen is niet sterk. De resultaten tonen aan dat er bij gemeenten met hinderlijke jeugdgroepen vooral sprake is van een klein of middel netwerk en soms groot netwerk. Wanneer er met name meerdere zwaardere groepen (overlastgevende en criminele jeugdgroepen) zijn is er geen sprake meer van een klein netwerk en betreft het een middel en merendeels groot netwerk.

3. Wat is de samenhang tussen de inrichting van het netwerk en de aanpak die gemeenten binnen de eenheid Oost-Nederland hanteren?(niet hele sterke samenhang)

De resultaten tonen aan dat de vorm van aanpak grotendeels wordt bepaald door de vorm van het netwerk. Er wordt zwaarder ingezet op de jeugdgroepen wanneer de burgemeester bij de aanpak is betrokken. Zo zetten de netwerkadministratieve organisatie en het leiderorganisatie netwerk (beide betrekken de burgemeester in de aanpak) bij de aanpak van hinderlijke jeugdgroepen in op vroegsignalering en het meersporenbeleid. Het zelfregulerend netwerk hanteert bij de aanpak van hinderlijke jeugdgroepen met name vroegsignalering. Bij de aanpak van overlastgevende jeugdgroepen wordt met name het meersporenbeleid gehanteerd door alle drie de netwerkvormen. In

de aanpak van criminele jeugdgroepen is te zien dat de meersporenaanpak en het repressief optreden voor het merendeel door alle drie de netwerkvormen wordt ingezet. Daarbij heeft het repressief optreden de overhand bij het zelfregulerend netwerk, en het meersporenbeleid de overhand bij het leiderorganisatie netwerk en de netwerkadministratieve organisatie.

De vorm van aanpak van hinderlijke en overlastgevende jeugdgroepen wordt gedeeltelijk bepaald door de grootte van het netwerk. Het kleine en middel netwerk hanteren met name vroegsignalering en preventie. En het meersporenbeleid wordt vooral gehanteerd door zowel het middel als het grote netwerk. Bij de aanpak van criminele jeugdgroepen wordt de vorm van het netwerk sterker bepaald. Het kleine netwerk treedt in het bijzonder repressief op en het middel en grote netwerk hanteren het meersporenbeleid.

5.2 Beantwoording van de hoofdvraag

‘In hoeverre verklaren anno 2016 de inrichting van het netwerk en de aard van de problematische jeugdgroepen de aanpak van die jeugdgroepen in gemeenten van de eenheid Oost-Nederland’?

De inrichting van het netwerk en de aard van problematische jeugdgroepen verklaren in zekere mate de aanpak van die jeugdgroepen. Uit de resultaten is gebleken dat wanneer er weinig aan de hand is de netwerkvormen variëren en er lichte vormen van aanpak worden gehanteerd zoals vroegsignalering en preventie. Naarmate de problemen toenemen, bemoeit de burgemeester zich er sterker mee en is er alleen nog sprake van de netwerkvormen netwerkadministratieve organisatie en het leiderorganisatie netwerk. Bij deze zwaardere groepen wordt het netwerk groter en zet men met name het meersporenbeleid en repressief optreden in.

Hoofdstuk 6: Aanbevelingen

Naar aanleiding van het onderzoek en de gepresenteerde conclusies kunnen enkele aanbevelingen worden gedaan. Er is daarbij onderscheid gemaakt tussen twee verschillende categorieën. Allereerst aanbevelingen voor praktijksituaties en vervolgens enkele aanbevelingen voor verder onderzoek naar dit onderwerp.

6.1 De praktijk

Burik e.a. (2013) stelt dat samenwerking tussen de verschillende organisaties het belangrijkste element is om een aanpak succesvol te maken. Op basis van de resultaten van het onderzoek kan het volgende worden gezegd over het element samenwerking.

- De resultaten laten zien dat de burgemeester meer in beeld komt wanneer de problematiek ernstiger wordt. Het is belangrijk om de burgemeester bij hinderlijke jeugdgroepen nauwer te betrekken, en meer focus aan te brengen in de aanpak dan kan er intensiever worden samengewerkt (en problematiek vroegtijdiger worden gesignaleerd).
- Als er sprake is van een zwaardere soort jeugdgroep is het raadzaam om het netwerk klein te houden, en niet met teveel partners samen te werken. De voorkeur gaat uit om bij zwaardere jeugdgroepen de samenwerking te beperken tot gemeente, politie en justitie.
- Uit de resultaten komt naar voren dat het merendeel van de gemeenten het meersporenbeleid inzet als aanpak voor problematische jeugdgroepen. Het is van belang om het meersporenbeleid niet meteen te zien als de oplossing voor alle problemen en meer focus aan te brengen in de aanpak. Zo is te zien dat bij hinderlijke jeugdgroepen grotendeels het meersporenbeleid wordt gehanteerd. Bij hinderlijke jeugdgroepen is er sprake van een lichte vorm van misdraging, een meersporenaanpak is dan een vrij zware vorm van aanpak. Alternatieven als vroegsignalering en preventie of hulpverlening zouden een gepastere keuze zijn.
- In lijn met deze aanbeveling staat dat gemeenten beter/extra kunnen worden voorgelicht over de (vier) soorten aanpak en de inzet hiervan. Een betere informatiepositie kan worden gearrangeerd door gemeenten onderling ervaringen, kennis en best practices uit te laten wisselen. Het uitwisselen van praktische ervaringen en kennis kan bijvoorbeeld in (netwerk) bijeenkomsten waar vertegenwoordigers van alle (79) gemeenten bijeenkomen of door het opzetten van een online informatief platform;klankborden waardoor je van elkaar zijn casuïstiek leert. Hierdoor kunnen gemeenten hun eigen gemeentelijke inrichting toetsen en waar nodig complementeren.

6.2 Verder onderzoek

Voor verder onderzoek naar (de aanpak van) problematische jeugdgroepen worden de volgende twee aanbevelingen gedaan:

- In dit onderzoek is alleen gekeken naar problematische jeugdgroepen in de eenheid Oost-Nederland en niet naar de andere eenheden in Nederland. Om een completer beeld te krijgen van problematische jeugdgroepen (inrichting netwerk, aard en aanpak) zou een replicatie onderzoek kunnen worden uitgevoerd bij de andere eenheden.
- Dit onderzoek heeft zich specifiek gericht op de aanpak van problematische jeugdgroepen. Interessant is om te onderzoeken in hoeverre de interventies die gemeenten hanteren effectief zijn. Dit kan worden gedaan door in de vragenlijst een vraag te stellen welke interventie(s) in de gemeente wordt toegepast en daarna te vragen of men tevreden is/meent dat de interventie werkt (aan de hand van voorbeelden/best practices).

6.3 Reflectie

Deze laatste paragraaf vormt een reflectie op het onderzoek waarin kritieke punten met betrekking tot het onderzoeksproces en de interpretatie van de onderzoeksresultaten besproken worden.

Gezien de tijd voor dit onderzoek is de vragenlijst alleen afgenomen onder de gemeenten. Er is niet gesproken met andere partijen zoals bijvoorbeeld politie en justitie. Zij zullen een andere kijk hebben op de inrichting van het netwerk, de aard en aanpak van problematische jeugdgroepen. Dit zou de bevindingen completer gemaakt kunnen hebben. Verder berusten de onderzoeksresultaten veelal op de informatie die is verkregen uit de vragenlijst en de standaardrapportages. Wat betreft de vragenlijst is al eerder vermeld dat de conclusies met voorzichtigheid moeten worden genomen in verband met het 7tal gemeenten dat de enquête door 2 respondenten heeft laten invullen. De vragenlijst heeft mij beperkt in het onderzoek omdat deze al vaststond toen ik begon met mijn onderzoek, waardoor ik een theoretisch kader moest schrijven die aansloot bij de vragenlijst. Er is daarom gekozen voor een theoretisch kader dat het dichtst in de buurt kwam van de vragenlijst.

In het kader van het effect van de aanpak is het twijfelachtig of de oplossing van hinderlijke, overlastgevende of criminele jeugdgroepen altijd gerelateerd is aan het resultaat van de specifieke aanpak. In de praktijk kunnen er andere variabelen een rol spelen, zoals de leeftijd van de jongeren, leden van de groep die verhuizen naar een andere stad of het feit dat de groep uiteengevallen is.

Summary

Background

It turns out that in our country 75% of juvenile crime comes from a group or group dynamics (Schuyt, 1993). A self-report survey among five thousand young people shows that young people are committing in a group often more serious crimes (Ferwerda, 2000). The group appears to exert a negative influence. Research shows that there are three types of problematic youth groups. Recent national inventories indicate that almost 75% from the group can be qualified as nuisance, more than 20% as troublesome and the other (5%) as criminal (Beke, Van Wijk & Ferwerda, 2000). The tackling of problematic youth groups is of great importance when it comes to reducing crime.

The aim of the study is to determine how the government in different municipalities is organized around problematic youth groups. Therefore the following research question will be answered:

‘In which extent explains anno 2016 the composition of the network and the character of problematic youth groups the approach of these youth groups in municipalities of the unit eastern Netherlands’?

To answer this research question three sub questions are asked:

1. In which extent is there a relation between problematic youth groups and the approach of municipalities in the unit east Netherlands?
2. What is the relationship between (the number) of problematic youth groups in municipalities and the composition of the network in the unit east Netherlands?
3. What is the relationship between the composition of the network and the approach of municipalities in the unit east Netherlands?

In order to answer these questions two sources of information have been used. First of all a survey that is created by an external research agency called Andersson Elffers Felix. The survey is held among 79 municipalities in the east Netherlands. The second source of information is the standard reports from the police (2010-2015). The reports indicate the number and type of problematic youth groups in each municipality.

Theoretical framework

Problematic youth groups have a major influence on various levels and spheres of the society. This forces municipalities and other security partners to think about a way these youth groups can be addressed. But what is exactly meant with problematic youth groups? How is the network designed to tackle these youth groups? And which subdivision can be made into the different types of approach. The theoretical framework gives answers to these questions.

In the research a distinction is made between nuisance, troublesome and criminal youth groups. Nuisance youth groups are occasionally noisy, and hang around in the neighborhood. Overall it is a group that can be held accountable for their behavior and sufficient of authority (Bosch, 2015). The troublesome youth groups are more pronounced, they intimidate or abuse people. The group members are not easy to correct, and violence is not shunned (Bosch, 2015). Typical of the criminal youth groups is that they are more often into contact with the police. It is remarkable that criminal youth groups commit more crime for financial gain instead of the prestige or the kick. These young people also score high on crimes where nuisance and troublesome groups score high on. However the facts are more serious and they do not shrink back from the use of force (Bosch, 2015).

The composition of the network may vary by municipality. In the research the composition of the network is disaggregated into the shape and the size. Provan & Kenis (2008) describe that networks can be categorized on the basis of two dimensions. The first dimension concerns about the extent to which networks are controlled internally or externally. The second dimension relates to the degree of contact and coordination between the network partners. Based on these two dimensions Provan & Kenis (2008) describe three types of network forms: the shared governance, the lead organization and the network administrative organization (NAO). The first type relates to a control by members of network society itself, without a separate control unit. The second form relates primarily to business with vertical relationships between the leader organization and other organizations. This second form may also occur in more horizontal multilateral networks (often when one organization has sufficient resources and legitimacy to play a leading role. In the third form an external network advisor plays a key role in the maintenance of the network cooperation. This organization has the sole purpose of controlling the network collaboration. This third form can be either an individual or an organization. In this type of network, all mayor decisions and activities are coordinated by the NAO. From each municipality will be viewed under which of the three network forms they can be grouped.

Various parties such as municipalities, police, prosecution, the security house and care providers are involved in tackling problematic youth groups. The basic network for each group approach, consists of the municipality, youth workers and the police. When the problems grow other network partners can be involved (Master problematic youth groups, 2009). In the research we will look by municipality which partners are involved in the approach. On the basis of the number of partners a distinction can be made between a small, medium or large network.

Problematic youth groups that cause inconvenience can be addressed through assistance and aftercare, early detection and prevention, the multi-track approach and the repressive action. In the assistance and aftercare approach municipalities and security partners establish new opportunities for young people. Examples of this are school, work and structure to achieve structural solutions. The early detection and prevention approach is about preventing that a nuisance youth group grows into a troublesome youth group or even a criminal youth group. An example of this is the involvement of parents in the group approach. The multi-track approach is best described as a combination of repressive action on unacceptable behavior and simultaneously offer new perspectives. According to the minister, the multi-track approach can be considered as the most effective approach (Ministry of Security and Justice, 2014). The repressive action implies that municipalities and security partners curb to troublesome and criminal behavior from youth groups (Andersson Elffers Felix, 2015). Examples are closing locations where youth groups hanging around. In the research we distinguish the assistance and aftercare approach, the early detection and prevention, the multi-track approach and the repressive action.

Research method

It is important to analyze the variables problematic youth groups, the composition of the network and the approach of municipalities. Each municipality have data on the number and type of problematic youth groups. These data are from the standard reports local youth groups district eastern Netherlands. The composition of the network is (as mentioned in the theoretical framework) split into shape and size. The shape can be shared governance, lead organization or network administrative organization. The data about the shape and size arise from the results of the (survey) research conducted by the external research agency Andersson Elffers Felix. Regarding the approach there is information available which approach is used by the municipalities for nuisance, troublesome and criminal youth groups. These data are also derived from the survey that is conducted by the research Andersson

Elffers Felix. The research agency has made from the data only descriptive analysis. My research adds something to it by examining relationships.

Type and number of problematic youth groups

I used the questionnaire that is expanded by Andersson Elffers Felix and the standard reports to collect information on the following topics: Type and number of youth groups, shape and size of the network, and the approach of problematic youth groups. Sub-question 1 is about the kind of youth group, a distinction is made between nuisance, troublesome and criminal youth groups. In sub question 2 we will look at the number of different youth groups by municipality. This is based on the standard reports from 2010 to 2015. These reports indicates by year how much nuisance, troublesome and criminal youth groups there are in a municipality. On the basis of the numbers/statistics from the reports the following division is chosen:

- Municipalities with only nuisance youth groups
- Municipalities with nuisance and troublesome youth groups
- Municipalities with nuisance, troublesome and criminal youth groups

Shape of the network

From each municipality will be viewed under which of the three network forms from the literature (shared governance, lead organization, network administrative organization) they can be grouped. To find out in which way the forms of control play at the municipalities the following question is used: 'Who is/are within your municipality responsible for tackling the youth groups'? With regard to the size of the network it is important to know who is a member of the network and how many members the network counts. To find out which partners municipalities involve in their approach of youth groups the following question is asked in the questionnaire: 'Who is involved in dealing with youth groups in your community'? On the basis of the involved partners the following distinction can be made: small (<6), medium (6-9) and large (>9) network.

Approach

From each municipality will be viewed which approach they use for each youth group. This will happen on the basis of a question from the questionnaire. The municipalities can choose for each youth group individually the next four types of approach: a repressive action, early detection and prevention, assistance and aftercare or the multi-track approach.

Selection of the (study) population and response

The study population consists of all 79 municipalities within the unit east Netherlands. The unit is divided into five districts: District Twente, district IJsselland, district Gelderland Midden, Gelderland South and Northeast Gelderland. In support of this research all the colleges in the respective districts are send a letter about the questionnaire. In addition, a separate mail is addressed to the mayors in the unit east Netherlands and the other leaders of the expert teams. Subsequently, the questionnaire is send by mail to all IVZ-ers (integral security carers) and a large number of youth workers in the unit east Netherlands. There are 79 municipalities approached to complete the survey. There is a total response of 76, of these municipalities 69 have completed the survey once. Ten municipalities have not completed the survey. Two of them have declared that they didn't fill in the questionnaire because they don't have youth groups at the moment. Seven municipalities managed to complete the survey by two different people. The answers of the municipalities that have filled in the survey by more respondents showed in the comparison some differences, therefore it is not possible to count the results and average them. Therefore I have chosen to select from these municipalities one respondent. This respondent is selected on the basis of his/her function. For example, a policy worker is chosen instead of an attendance officer because the policy worker is closer involved to problematic youth groups.

Conclusion

This research is about the following research question: ‘In which extent explains anno 2016 the composition of the network and the character of unruly youth groups the approach of these youth groups in municipalities of the unit eastern Netherlands’? A number of sub-questions has been asked to answer this research question. First we summarize the answers to those sub-questions, after this a answer will be given to the main research question.

1. In which extent is there a relation between problematic youth groups and the approach of municipalities in the unit east Netherlands?

The literature makes a distinction between three forms of problematic youth groups: nuisance, troublesome and criminal groups. The problems that play in youth groups clearly differ of seriousness and nature. This difference is reflected in the approach of municipalities. The results show that when there are limited problems (nuisance youth groups), they use in particular a gentle/mild approach as early detection and prevention. When there are troublesome and criminal youth groups they use a heavier approach (by involving the justice), such as repressive action and the multi-track approach. On the basis of this it can be concluded that there is a strong relationship between problematic youth groups and the approach that municipalities in the unity eastern Netherlands use.

2. What is the relationship between (the number) of problematic youth groups in municipalities and the composition of the network in the unit east Netherlands?

The results show that the shape of the network depends on a large extent on the number and types of problematic youth groups. It is clear that the network is largely a shared governance with milder forms of youth groups, respectively municipalities with nuisance and (sometimes) also troublesome youth groups. When there is a heavier type of youth group, respectively troublesome and criminal youth groups the mayor is more and more involved. This can be seen by two types of network forms: the network administrative organization and the lead organization. The tackling of criminal youth groups takes only place under the authority of the mayor.

The relationship between the size of the network and the number and types of problematic youth groups is not so strong. The results show that in municipalities with nuisance youth groups mainly use a small or medium network and sometimes a large network. When there are notably heavier groups (troublesome and criminal youth groups), there is no longer a small network but only a medium and mostly large network.

3. What is the relationship between the composition of the network and the approach of municipalities in the unit east Netherlands?

The results show that the shape of the approach is largely determined by the shape of the network. A heavier approach is used for youth groups when the mayor is involved in the approach. For example the network administrative organization and lead organization (both involving the mayor in their approach) are tackling nuisance youth groups by early detection and the multi-track approach. The shared governance uses in dealing with nuisance youth groups in particular early detection. By the tackling of troublesome youth groups all the three network types uses in particular the multi-track approach. The approach of criminal youth groups show that a majority of the three network forms choose the multi-track approach and repressive action. The repressive action has the upper hand in the shared governance, and the multi-track approach prevailed in the lead organization and the network administrative organization.

The shape of tackling nuisance and troublesome youth groups is partially determined by the size of the network. The small and medium network, are handling in particular, early detection and prevention. The multi-track approach is mainly used by both the middle and the large network. In addressing criminal youth groups the form of the network is stronger determined. The small network occurs particularly repressive and the medium and large network handle the multi-track approach

The main research question

‘In which extent explains anno 2016 the composition of the network and the character of unruly youth groups the approach of these youth groups in municipalities of the unit eastern Netherlands’?

The composition of the network and the nature of problematic youth groups explain to a certain extent the approach of the youth groups. The results showed that when there is not much going on the network forms vary and mild forms of action are used, such as early detection and prevention. When the problems grow, the mayor is stronger involved and the forms of network are limited to the network administration organization and the lead organization. In these heavier youth groups (criminal) network grows and puts one in particular the multi-track approach and the repressive action.

Recommendations for the practical cases

- The results show that the mayor comes more in the picture when the problem is more serious. It is important to involve the mayor more closely by nuisance youth groups, and bring more focus in the approach then there can be more intensive cooperation.
- If there is a heavy type of youth group (criminal), it is advisable to keep your network small, and not to work with too many partners. I would prefer to limit the cooperation to the municipality, the police and justice.
- The results show that the majority of municipalities use the multi-track approach as an approach for problematic youth groups. It is important to see the multi-track approach not immediately as a solution to all problems and to bring more focus to the approach. The results shows that most municipalities use for nuisance youth groups a multi-track approach. Nuisance youth groups are a mild form of misbehavior, a multi-track approach is a fairly tough form of approach for such a group. Alternatives such as early detection and prevention of emergency would be a more appropriate choice.
- In line with this recommendation states that municipalities can be better informed about the kind of approaches. A better information position can be arranged by sharing local mutual experiences, knowledge and best practices The exchange of practical experience and knowledge, can for example take place in (network) meetings where representatives of all the (79) municipalities meet each other or by setting up an online information platform. This allows municipalities to monitor their own organization and complement where necessary.

Referenties

- Advies en onderzoeksgroep Beke (2003), Shortlist Groepsriminaliteit. In: van Wijk A. Ph. en Bervoets, E.J.A. (2007), Politie en Jeugd; Inleiding voor de praktijk, Politieacademie, 417-423.
- Beke, B. M. W. A., Wijk, A. P., & Ferwerda, H. B. (2006). Jeugdcriminaliteit in groepsverband ontrafeld. Amsterdam: SWP.
- Bosch, J. (2015). Problematische jeugdgroepen district IJsselland. Inventarisatie Shortlisten najaar 2015. Politie.
- Burik van, A.E., Hoogeveen, C., de Jong, B.J., Vogelvang, B., Addink, A., & Steege, M. (2013). Evaluatie aanpak criminele jeugdgroepen. Van Montfoort.
- Diependaal, B. (2007). De gemeente als regisseur van het preventief jeugdbeleid. In: van Wijk A.ph. en Bervoets, E.J.A. (2007), Politie en Jeugd; Inleiding voor de praktijk, Politieacademie, 377-391.
- Driehoeksoverleg (2015). Problematische jeugdgroepen in het politiedistrict Gelderland-Midden najaar 2015. Politie
- Ferwerda, H.B., Wijk, A.P. (2015). Groepsscan vormt nieuwe basis aanpak jeugdgroepen. Centrum voor criminaliteitspreventie en veiligheid: Secondant: Utrecht à <http://www.ccv-secondant.nl/platform/article/groepsscan-vormt-nieuwe-basis-aanpak-jeugdgroepen/>
- Ferwerda, H. (2000). Jeugdcriminaliteit en de rol van de groep: de groep als negatieve voedingsbodem. Tijdschrift over Jongeren, (1), 34-44.
- Glas, H., Gosewisch, L. (2011). Problematische jeugdgroepen in Twente. Inventarisatie Shortlisten voorjaar 2011. Politie Twente.
- Horst Ter, G. (2010). Problematische jeugdgroepen in Nederland: omvang en aard. Het eerste landelijke beeld. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties: Den Haag.
- Koningsveld, E., Langeveld, N. (2016). E-book 4 sleutels voor een succesvolle aanpak van jeugdgroepen. Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid.
- Masterplan problematische jeugdgroepen (2009). Verkregen via: <http://www.hetccv.nl/binaries/content/assets/ccv/instrumenten/regionale-samenwerking/handleiding-aanpak-jeugdgroepen.pdf>
- Noije, L. van, & Wittebrood, K. (2009). Overlast en verloedering ontsleuteld: Veronderstelde en werkelijke effecten van het Actieplan Overlast en Verloedering. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Oost, D. (2014). Problematische jeugdgroepen in Twente. Inventarisatie Shortlisten voorjaar 2014. Politie Twente.
- Oost, D., Wijk, W. (2015). Problematische jeugdgroepen district Twente. Inventarisatie Shortlisten najaar 2015. Politie

Schouten, R, Zoon, M. (2016). Wat werkt bij overlast? Nederlands jeugdinstituut. Verkregen via: [http://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/\(311053\)-nji-dossierDownloads-Wat_werkt_overlast.pdf](http://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/(311053)-nji-dossierDownloads-Wat_werkt_overlast.pdf)

Schuyt, C. J. M. (1993). Jeugdcriminaliteit in groepsverband. Delikt en delinkwent, 23(6), 499-510.

Standaardrapportages problematische jeugdgroepen district Gelderland- Zuid 2010- 2015. Politie

Standaardrapportages problematische jeugdgroepen district Gelderland- Midden 2010-2015. Politie

Standaardrapportages problematische jeugdgroepen district Twente 2010-2015. Politie

Standaardrapportages problematische jeugdgroepen Noord- en Oost Gelderland 2010-2015. Politie

Standaardrapportages problematische jeugdgroepen IJsselland 2010-2015. Politie

Stinchcomb, J.B. (2002). Promising (and not-so-promising) gang prevention and intervention strategies: A comprehensive literature review. Journal of Gang Research. Vol.10(1), Fal 2002, pp. 27-45.

Uenk, M (2015). Problematische jeugdgroepen Noord- en Oost Gelderland najaar 2010- 2015. Politie

Völker, B., Driessen, F. M. H. M. (2003). Delinquent gedrag, netwerken en sociaal kapitaal. Een netwerktheoretisch perspectief op criminaliteit van jongeren. Tijdschrift voor Criminologie, 45(3), 271-285.

Westmacott, R, Stys, Y & L. Brow, S.L. (2005). Selected Annotated Bibliography: Evaluations of Gang Intervention Programs. Research Branch. Correctional Service of Canada.

Wijk, W. (2010). Problematische jeugdgroepen in Twente. Inventarisatie Shortlisten voorjaar 2010. Politie Twente.

Wijk, W. (2012). Problematische jeugdgroepen in Twente. Inventarisatie Shortlisten voorjaar 2012. Politie Twente.

Wijk, W. (2013). Problematische jeugdgroepen in Twente. Inventarisatie Shortlisten voorjaar 2013. Politie Twente.

Bijlagen

Enquête aanpak jeugdgroepen Eenheid Oost-Nederland.

Veiligheidsstrategie Oost-Nederland

Inventarisatie aanpak jeugdgroepen

Deze vragenlijst heeft betrekking op de aanpak van **hinderlijke, overlastgevende en/of criminele jeugdgroepen** in uw gemeente.

De inventarisatie vindt plaats in het kader van de Veiligheidsstrategie Oost-Nederland 2015-2018 in opdracht van het Regionaal Veiligheidsoverleg. Doelstelling is om een daling van het aantal overlastincidenten door jeugdgroepen te bereiken.

De inventarisatie is bedoeld om meer inzicht te verkrijgen in de wijze waarop gemeenten feitelijk invulling geven aan de aanpak van jeugdgroepen, wat er goed gaat en wat er beter kan en aan welke ondersteuning gemeenten behoefte hebben.

Uw antwoorden worden geanonimiseerd verwerkt en zijn niet tot uw gemeente te herleiden. U ontvangt als blijk van dank voor uw medewerking een terugkoppeling van de score van uw gemeente t.o.v. de geanonimiseerde scores over alle gemeenten in Oost-Nederland.

De vragenlijst omvat 7 onderdelen.

Het invullen vraagt ongeveer 30 minuten van uw tijd.

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking!

Deze inventarisatie is ingevuld door:

Gemeente: _____

Contactpersoon: _____

Telefoonnummer: _____

Emailadres: _____

>>> Start de vragenlijst

Vraag 1

Wie is binnen uw gemeentelijke organisatie verantwoordelijk voor de aanpak van jeugdgroepen? U kunt meerdere antwoorden aankruisen.

- ☐ Bestuurlijk: burgemeester
- ☐ Bestuurlijk: wethouder zorg en welzijn
- ☐ Bestuurlijk: wethouder jeugd en onderwijs
- ☐ Ambtelijk: afdeling veiligheid (IV-beleid)
- ☐ Ambtelijk: afdeling zorg, welzijn, onderwijs (sociaal domein)
- ☐ Anders, namelijk: ....

Wie zijn er betrokken bij de aanpak van jeugdgroepen in uw gemeente? Kruis alle antwoorden aan die van toepassing zijn:

- ☐ Gemeente
- ☐ Politie (algemeen)
- ☐ Wijkagent(en)
- ☐ Boa's/toezichthouders
- ☐ Openbaar Ministerie
- ☐ Sociaal (wijk)team
- ☐ Jongerenwerk
- ☐ Jeugdzorg
- ☐ Scholen
- ☐ Leerplichtambtenaar

- ☐ Welzijnsorganisaties
- ☐ Huisarts
- ☐ Anders, namelijk: .....

En wie beschouwt u als de 'trekker' van de aanpak van jeugdgroepen in uw gemeente? Licht uw antwoord kort toe.

Vraag 2

Bij de aanpak van jeugdgroepen kan onderscheid worden gemaakt naar hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen.

Ook kan onderscheid worden gemaakt naar verschillende soorten aanpak, bijvoorbeeld:

- ☐ **Repressief optreden:** wij stellen samen met de veiligheidspartners paal en perk aan overlastgevend of crimineel gedrag van jeugdgroepen
- ☐ **Vroegsignalering en preventie:** onze inzet is erop gericht te voorkomen dat een hinderlijke jeugdgroep uitgroeit tot een overlastgevende of zelfs criminele groep
- ☐ **Hulpverlening en nazorg:** wij richten ons met onze partners op het bieden van nieuwe perspectieven aan jongeren (school, werk, structuur) om tot structurele oplossingen te komen
- ☐ **Meersporen aanpak:** onze aanpak laat zich het best omschrijven als een combinatie van repressief optreden bij grensoverschrijdend gedrag en het gelijktijdig bieden van nieuwe perspectieven

Kunt u voor elk van de drie jeugdgroepen aangeven hoe u de aanpak in uw gemeente zou karakteriseren? Kies het antwoord dat het beste aansluit bij de situatie in uw gemeente.

	Repressief optreden	Vroegsignalering en preventie	Hulpverlening en nazorg	Meersporen aanpak
Hinderlijke	☐	☐	☐	☐

jeugdroepen				
Overlastgevende jeugdgroepen	☐	☐	☐	☐
Criminele jeugdgroepen	☐	☐	☐	☐

En hoe beschouwt u de aanpak van de verschillende groepen?

Primair als een sociaal vraagstuk, als een veiligheidsvraagstuk, of beide?

	Sociaal vraagstuk	Veiligheidsvraagstuk	Beide
Hinderlijke jeugdroepen	☐	☐	☐
Overlastgevende jeugdgroepen	☐	☐	☐
Criminele jeugdgroepen	☐	☐	☐

Vraag 3

De aanpak van jeugdgroepen omvat verschillende stappen.

Hoe oordeelt u over de aanpak van jeugdgroepen in uw gemeente voor elk van de volgende stappen?

	slecht	matig	voldoende	goed	uitstekend
Regie op de aanpak	☐	☐	☐	☐	☐
Informatie-uitwisseling	☐	☐	☐	☐	☐
Vroegsignalering	☐	☐	☐	☐	☐
Probleemanalyse	☐	☐	☐	☐	☐
Aanpak bepalen	☐	☐	☐	☐	☐
Aanpak uitvoeren	☐	☐	☐	☐	☐
Nazorg	☐	☐	☐	☐	☐
Monitoring	☐	☐	☐	☐	☐
Borging	☐	☐	☐	☐	☐

Als u nadenkt over de aanpak jeugdgroepen in uw gemeente, wat zou u dan het liefst willen veranderen of verbeteren?

Wat heeft u daarvoor nodig?

Vraag 4

Een succesvolle aanpak van jeugdgroepen is gebaat bij goede samenwerking tussen de verschillende betrokken partijen.

Hoe kwalificeert u de samenwerking in de aanpak van jeugdgroepen met elk van de volgende partners?

	slecht	matig	voldoende	goed	uitstekend
politie (algemeen)	☐	☐	☐	☐	☐
wijkagent(en)	☐	☐	☐	☐	☐
boa's	☐	☐	☐	☐	☐
Openbaar Ministerie	☐	☐	☐	☐	☐
scholen	☐	☐	☐	☐	☐
jongerenwerk	☐	☐	☐	☐	☐
sociaal (wijk)team	☐	☐	☐	☐	☐
jeugdzorg	☐	☐	☐	☐	☐
burgers/ouders	☐	☐	☐	☐	☐

Hieronder volgen enkele stellingen. Geef bij elke stelling aan in hoeverre u het met de stelling eens bent.

Stelling	oneens	neutraal	eens
'Hoe gemeenten jeugdgroepen succesvol aan kunnen pakken is eigenlijk wel bekend. Het is vooral een kwestie van doen.'	☐	☐	☐

'Het succes van de aanpak van jeugdgroepen staat of valt met de samenwerking tussen de gemeente en haar partners in het veiligheids- en het sociale domein.'	☐	☐	☐
'De aansluiting tussen het veiligheidsdomein en het sociale domein is niet optimaal. Dit staat een structurele aanpak van jeugdgroepen in de weg.'	☐	☐	☐
'Ik weet wat de meest effectieve interventies zijn in de jeugdaanpak.'	☐	☐	☐
'Capaciteits- en tijdsgebrek is in onze gemeente het belangrijkste knelpunt voor een succesvolle aanpak van jeugdgroepen.'	☐	☐	☐

Vraag 5

Werkt uw gemeente – al dan niet samen met het veiligheidshuis - met een Top X-aanpak?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet niet

[alleen indien respondent 'ja' antwoordt, volgende de volgende subvragen]

Is dit een persoonsgerichte of een systeemgerichte aanpak?

- ☐ Persoonsgerichte aanpak (op het individu)
- ☐ Systeemgerichte aanpak (op de hele context, het gezin)

Welke bronnen worden bij het samenstellen van de Top X-lijst betrokken? Kruis alle antwoorden aan die van toepassing zijn:

- ☐ Beke-shortlist (politie)
- ☐ Informatie van de wijkagent, los van shortlist
- ☐ Informatie van het sociale (wijk)team
- ☐ Informatie van scholen
- ☐ Informatie van leerplichtambtenaren
- ☐ Informatie binnen de eigen gemeentelijke organisatie
- ☐ Informatie van het Openbaar Ministerie
- ☐ Anders, namelijk: ....

Waar wordt de Top X-lijst besproken en vastgesteld?

- ☐ In het lokale driehoeksoverleg tussen gemeente, politie en OM
- ☐ In lokaal overleg tussen politie en gemeente (dus niet in de driehoek)
- ☐ In het overleg van de stuurgroep Veiligheidshuis

- ☐ Anders, namelijk: ....

Bent u bekend met het feit dat de shortlistmethodiek op termijn plaatsmaakt voor een nieuwe methodiek, de zogenaamde 'groepsscan'?

- ☐ Ja
☐ Nee

Vraag 6

De volgende vragen gaan over mogelijke groepsinterventies om overlastgevende of criminele jeugdgroepen in uw gemeente aan te pakken.

De interventies zijn ontleend aan de 'wegwijzer jeugd en veiligheid'.

Vink voor elke interventie aan of deze in uw gemeente wordt toegepast of niet. Weet u het antwoord niet, geef dat dan aan. De gemeente hoeft hierbij niet de uitvoerder van de interventie te zijn.

Het gaat om de omschrijving van de interventie, de titel kan in uw gemeente anders zijn.

Interventie	Mee bekend	Passen we toe	Weet niet
1. Flashback. Flashback van Halt confronteert jongeren door middel van film met hun eigen gedrag in uit de hand gelopen groepssituaties. Op deze manier krijgt de jongere meer inzicht in zijn eigen gedrag en in de manier waarop de groep invloed heeft gehad.	☐	☐	☐
2. Methode Kaldenbach. Deze training richt zich op buurtbewoners die overlast van hangjongeren ervaren. Het doel is om hen te leren beter met die overlast om te gaan en deze te verminderen. Het vergroten van de weerbaarheid van buurtbewoners staat daarbij centraal.	☐	☐	☐
3. Jeugd In Beeld e.a.. Samenwerking tussen gemeente, politie, welzijn/zorg en woningcorporaties om risicojongeren in beeld te krijgen en te houden. Maandelijks spreken de wijkcoördinator van de gemeente en vertegenwoordigers van de verschillende organisaties over deze jongeren. Ontwikkeld in Eindhoven onder de noemer Jeugd in Beeld. Gelijksortige projecten bestaan in diverse andere steden.	☐	☐	☐
4. Jeugdboa's Ede. De gemeente Ede heeft Buitengewoon Opsporingsambtenaren (BOA) aangesteld die zich specifiek richten op jeugd en jeugdoverlast. Deze BOA's hebben een theoretische en praktische opleiding gevolgd, waaronder Multicultureel Vakmanschap, Straatcultuur & Jeugdgroepen en Vroegsignalering. Een jeugdboa kan zowel preventief als repressief optreden. Hij werkt wijkoverstijgend en houdt het overzicht op jeugdgroepen.	☐	☐	☐
5. Wijkgericht Outreachend Werken. Wijkgericht Outreachend Werken (WOW) is een aanpak die het verplichte reclasseringscontact als uitgangspunt neemt: groepsleden met	☐	☐	☐

een verplicht reclasseringscontact vormen de ingang. Reclassering Nederland benadert de overlastgevende/criminele jeugdgroep lokaal op de dag/tijdstippen dat deze zich laat zien.			
6. Plus–min–mee project. Het plus–min–mee project versterkt de aanpak van jeugdgroepen. Door middel van een 'plus–min–mee' schema wordt in kaart gebracht wie binnen de groep de meelopers en negatieve en positieve kopstukken zijn.	☐	☐	☐
7. Futuro Aanpak Overlast. De Futuro Aanpak Overlast richt zich op overlastgevende groepen, straat- en jeugdbendes. Het hanteert een practise-based werkwijze, die een sociaal aanbod zo nodig opschaalt naar een repressieve aanpak.	☐	☐	☐
8. Gedragscodes. Gedragscodes, ontwikkeld door het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) zijn een praktisch instrument om het leefklimaat in een wijk of buurt te bevorderen. Buurtgenoten gaan met elkaar in gesprek en maken op vrijwillige basis afspraken over gewenst en ongewenst gedrag.	☐	☐	☐
9. Koppelwerk. In het koppelwerk gaan een wijkagent en een jongerenwerker samen de straat op. Zij delen informatie met elkaar en maken samen plannen om jongeren op het rechte pad te houden.	☐	☐	☐
10. Jongerenbuurtbemiddeling. Jongerenbuurtbemiddeling is een aanpak waarbij jonge vrijwilligers bemiddelen bij conflicten in de buurt. Dit kunnen conflicten zijn tussen jongeren onderling, maar ook tussen jongeren en volwassenen. Jongerenbuurtbemiddeling is inzetbaar bij overlast en bij kleine, beginnende conflicten.	☐	☐	☐
11. Functionele Gezinstherapie (FFT). Eén van de meest toegepaste behandelwijzen voor jongeren met gedragsproblemen (waaronder delinquentie) is de zogenaamde 'functionele gezinstherapie', afgeleid van het Amerikaanse 'Functional Family Therapy' (FFT).	☐	☐	☐

Indien uw gemeente interventies toepast die hiervoor niet zijn genoemd, geef deze dan hieronder in enkele korte trefwoorden aan:

Vraag 7

Dit is de laatste vraag.

Deze inventarisatie vindt plaats in het kader van de Veiligheidsstrategie Oost-Nederland voor de periode 2015-2018. De aanpak van jeugdgroepen is daarin één van de speerpunten. Voor dit thema is een expertteam ingesteld, dat gemeenten helpt bij de aanpak van jeugdgroepen.

Waar zou uw gemeente het meest bij geholpen zijn, als het gaat om de aanpak van jeugdgroepen? U kunt meerdere antwoorden aankruisen.

- ☐ Het beschikbaar stellen van effectieve interventies en aanpakken
- ☐ Het beschikbaar stellen van kennis over hoe je de aanpak organiseert
- ☐ Het organiseren van een betere informatiepositie
- ☐ Het faciliteren van samenwerking tussen gemeenten, politie en OM
- ☐ Het beschikbaar stellen van capaciteit en/of financiële middelen
- ☐ Anders, namelijk: .....
- ☐

Wat zou u van andere gemeenten willen leren?

En wat kunnen andere gemeenten van u leren?

Dit was de laatste vraag.

Hartelijk dank voor uw medewerking.

Als u nog algemene opmerkingen of vragen heeft, kunt u dat hieronder aangeven.

>>> Verzend antwoorden